

การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
บ้านแม่ใสกลาง หมู่ที่ 2 ตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา
จังหวัดพะเยา ประจำปี 2554

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานโยบายสาธารณะ
พฤษภาคม 2555
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

อาจารย์ที่ปรึกษา และคณบดีวิทยาลัยการศึกษาต่อเนื่อง ได้พิจารณาการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เรื่อง “การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแม่ใสกลางหมู่ที่ 2 ตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา” เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะของมหาวิทยาลัยพะเยา

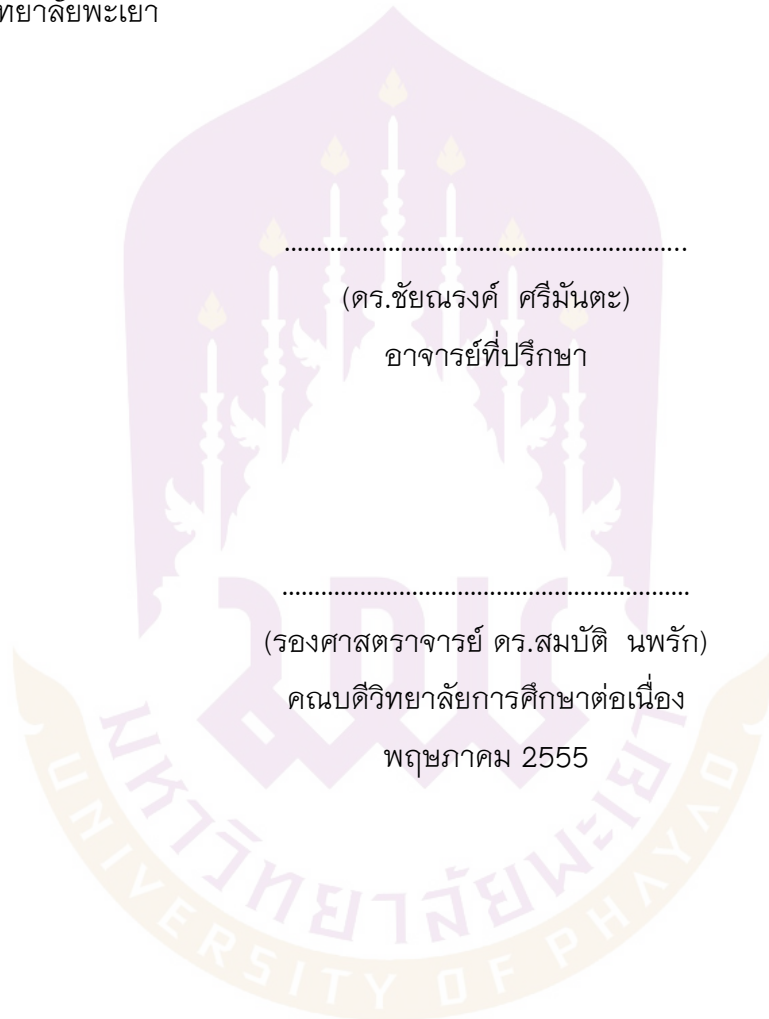
.....
(ดร.ชัยณรงค์ ศรีมันตะ)

อาจารย์ที่ปรึกษา

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ นพรัตน์)

คณบดีวิทยาลัยการศึกษาต่อเนื่อง

พฤษภาคม 2555

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงเรียบร้อยได้ด้วยความอนุเคราะห์จาก ดร.ชัยณรงค์ ศรีมันตะ ที่ให้คำปรึกษา แนะนำแก้ไขความถูกต้อง ความเรียบร้อยต่าง ๆ และผู้เชี่ยวชาญทุกท่านในการพิจารณาเครื่องมือ จนการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองฉบับนี้ สำเร็จสมบูรณ์เป็นอย่างดี ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบคุณผู้ที่กล่าวนามมาแล้วข้างต้น โดยเฉพาะครอบครัวเป็นผู้ที่ให้กำลังใจมา โดยตลอด เพื่อน ๆ พี่ รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะทุกท่าน ที่ให้คำแนะนำและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่ดีในระหว่างการศึกษา รวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง คือ คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตและสมาชิก ที่ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ช่วยทำให้การศึกษาวิจัยสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

คุณค่าและประโยชน์ อันพึงมีจากการศึกษาค้นคว้าฉบับนี้ ผู้ศึกษาค้นคว้าขอขอบแต่ผู้มีพระคุณทุกท่านการค้นคว้าด้วยตนเองครั้งนี้ หากมีสิ่งใดที่ขาดตกบกพร่องหรือผิดพลาดประการใด ผู้ศึกษาขออภัยมา ณ ที่นี้ด้วย และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองฉบับนี้ คงจะเป็นประโยชน์กับผู้สนใจ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

ชมพูนุท ธรรมยา

ชื่อเรื่อง	การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต บ้านแม่ไสกกลาง หมู่ที่ 2 ตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา
ผู้ศึกษา	ชมพูนุท ธรรมยา
ที่ปรึกษา	ดร.ชัยณรงค์ ศรีมันตะ
ประเภทสารนิพนธ์	การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง, รป.ม. สาขาวิชานโยบายสาธารณะ, มหาวิทยาลัยพะเยา, 2555
คำสำคัญ	การมีส่วนร่วมกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกและคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแม่ไสกกลาง ศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแม่ไสกกลาง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์และคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ฯ จำนวน 270 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การกระจายอัตราส่วน ร้อยละ (Percent) ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

จากการศึกษา ในครั้งนี้ พบว่า ในด้านการร่วมตัดสินใจวางแผนและกำหนดแนวทางในภาพรวมระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.01 ด้านการร่วมในการดำเนินกิจกรรมในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.01 ด้านร่วมรับประโยชน์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.67 และ ด้านร่วมติดตามประเมินผล ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.55 สำหรับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแม่ไสกกลาง ทั้ง 4 ด้าน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.31 ข้อเสนอแนะ ในการพัฒนากองทุน พบว่า ควรพัฒนาการศึกษาตุงานเพื่อเพิ่มพูนความรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่นำไปสู่การสร้างเครือข่ายและถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่เยาวชนในการดำเนินงานตามหลักการ วิธีการที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

Title PARTICIPATION IN THE SAVING GROUP FOR PRODUCTION IN BANMAESAIKLANG MOO 2 TAMBONMAESAI, MUANGDISTRIC, PHAYAOPROVINCE

Author Chompoonut Thammaya

Advisor Dr.Chainarong Srimanta

Academic paper Independent Study, M.P.A. in Public Policy, University of Phayao, 2012

Keyword. Participation, saving group

ABSTRACT

The objectives of this study were to examine level of people's participation in management of members and committee of saving group in Ban Maesaiklang TambonMaesai MuangDistric PhayaoProvince and also to explore problems and suggestions therein. A number of 270 saving group members and committee were selected as population. A Descriptive statistics namely; percentage, means and standard deviation were employed for analyzing data.

The results of this study showed that with regard to management in all 4 aspects, the level of participation was moderate (\bar{x} 3.31), while taking each aspect into account the level of participation was high and moderate respectively in the following items; interest taking (\bar{x} 3.67), check and evaluation (\bar{x} 3.55), decision making and planning (\bar{x} 3.01) and activities (\bar{x} 3.01).

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	4
ขอบเขตของการศึกษา	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
ข้อมูลพื้นฐานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแม่ไสกกลาง.....	7
แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำ	10
แนวคิดทุนทางสังคม.....	11
แนวคิดประชาสังคม.....	12
แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่ม	13
แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการองค์กร.....	15
แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	17
แนวคิดเกี่ยวกับองค์กรชุมชน	20
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน	22
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	32
กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา.....	37
3 วิธีดำเนินการวิจัย	38
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	38
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	39
การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ.....	39
การเก็บรวบรวมข้อมูล	40
การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผล	40

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	41
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	41
ขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูล	41
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	42
5 บทสรุป	53
สรุปผลการศึกษา.....	53
อภิปรายผลการศึกษา	54
ข้อเสนอแนะ	57
บรรณานุกรม	58
ภาคผนวก	62
ภาคผนวก ก แบบสอบถาม	63
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ ..	67
ประวัติผู้ศึกษาค้นคว้า	69

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
1	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ	42
2	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอายุ	43
3	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามระดับการศึกษา	43
4	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามสถานภาพทางการ สมรส	44
5	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอาชีพ.....	44
6	แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามรายได้จากการ ประกอบอาชีพ.....	45
7	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามสถานภาพ ในกองทุน.....	45
8	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามระยะเวลาการเป็น สมาชิกกองทุน	46
9	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามผู้ถือหุ้นในกองทุน ตั้งแต่เริ่มเป็นสมาชิก	46
10	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การร่วมตัดสินใจ วางแผน และกำหนดแนวทางของคณะกรรมการ และสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อ การผลิตบ้านแม่ไสกลาง	47
11	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ร่วมในการดำเนินกิจกรรม ของคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิตบ้านแม่ไส กลาง... ..	48
12	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ร่วมรับประโยชน์ของ คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิตบ้านแม่ไสกลาง	49
13	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ร่วมติดตามประเมินผลของ คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแม่ไสกลาง.....	50

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
14 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแม่โสภา ด้านการร่วมตัดสินใจ วางแผน และกำหนดแนวทาง.....	51

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา	37

บทที่ 1

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความยากจนเป็นปัญหาเศรษฐกิจและสังคมของทุกประเทศ ถึงแม้ปัจจุบันทุกประเทศทั่วโลกได้เข้ามาปรับปรุงเกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจโลกและปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างกว้างขวางก็ตาม แต่สิ่งที่เกิดขึ้นทุกคนต้องยอมรับว่าทั้งโลกนั้นยังมีประชากร ผู้ยากไร้อยู่อีกจำนวนมากและทุกวันนี้ชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างจะรวดเร็วมีการแข่งขันและแก่งแย่งชิงทรัพยากรกันอย่างมากมาย การเข้าถึงทรัพยากรของประชากรมีไม่เท่ากัน สิ่งเหล่านี้คือช่องของความยากจนที่เกิดขึ้นในสังคม พร้อมส่งผลกระทบต่ออย่างมากในทุ ก ๆ ด้านอย่าง เป็นลูกโซ่ในเมื่อความยากจนยังไม่หมดไปจากโลก เพราะฉะนั้น คำถามสำคัญจึงมีอยู่ว่าพวกเราจะแก้ไขปัญหาคความยากจนทั้งของโลกเรา ประเทศเรา ชุมชนเรา ได้อย่างไร ทำอย่างไรจะมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ในรายงานของธนาคารโลก (World Bank Development Report 1990) ได้สรุปไว้ว่าการแก้ไขปัญหาคความยากจนนั้น ควรจะเพิ่มประสิทธิภาพทรัพยากรของคนจนที่มีอยู่ และเน้นการบริการสังคมขั้นพื้นฐานแก่คนจนกล่าวคือในนโยบายของรัฐควรที่จะส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ผลิตที่มีรายได้ เช่น ชาวไร่ ชาวนา และผู้ประกอบการขนาดย่อมในอุตสาหกรรม เป็นต้น ได้มีโอกาสแสวงหารายได้และการจัดสรรทรัพยากรที่จำเป็นต่อการเพิ่มรายได้ เช่น การปฏิรูปการถือครองปัจจัยการผลิต รวมทั้งการให้การศึกษาในด้านการปรับปรุงและการพัฒนาด้านการผลิต การเพิ่มทุนให้ชุมชนการจัดระบบสวัสดิการแก่ผู้ยากไร้ การแทรกแซงราคา ผลผลิตรวมทั้งการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อเสริมคุณภาพการผลิต นอกจากนี้ ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ (2540:103-147) ได้กล่าวไว้ในการพัฒนาประเทศสู่ความยั่งยืนนั้น ควรที่จะต้องแก้ไขปัญหาคความยากจนอย่างเร่งด่วนและในการพัฒนานั้นไม่ควรที่จะปรับปรุงทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว แต่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากทั้งระบบเศรษฐกิจและสังคม ทั้ง 4 มิติคือการพัฒนาควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรมพื้นบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่น การตัดสินใจของชุมชนและการจัดองค์กรทางสังคมต้องมีความสอดคล้องกับแนวคิดของชุมชน ชุมชนต้องมี ส่วนร่วมและมีสิทธิในการจัดการชุมชนและทรัพยากรของตนเองอย่างเข้มข้น

สำหรับประเทศไทยจะเห็นว่า แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับปัจจุบันรัฐบาลได้กำหนดเป็นวาระแห่งชาติ เป็นเป้าหมายหลักที่ทุกรัฐบาลให้ความสำคัญ พร้อมกำหนดนโยบายและมาตรการความยากจน ทั้งในระยะสั้นและระยะยาวปัจจุบันได้มีการเพิ่มมาตรการในการเพิ่มทุนให้ท้องถิ่นการเพิ่มขีดความสามารถให้แก่ประชาชนและท้องถิ่น การตระหนักถึง

สิทธิของประชาชน การบริการ ด้านสวัสดิการของรัฐ การให้ประชาชนเรียกร้องจากรัฐ เมื่อประสบปัญหาความไม่เป็นธรรมจากเจ้าหน้าที่หรือสังคมมากขึ้น จากปัญหาของประเทศ และการรายงานหรือแนวคิดของนักวิชาการที่ได้กล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าทุกรัฐบาลให้ความสำคัญกับการวางแผนและแก้ไขปัญหาคความยากจน และสิ่งที่รัฐบาลดำเนินการในรูปของโครงการต่าง ๆ ในยุคก่อนเช่นโครงการกระตุ้นเศรษฐกิจในรูปแบบการสนับสนุนเงินทุนแก่ชุมชนเพื่อกระตุ้นให้เกิดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ในภาพรวมต่อชุมชน พร้อมก่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น หรือโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน ก็เป็นอีกโครงการหนึ่งที่มุ่งให้ครัวเรือนยากจนมีอาชีพ มีรายได้ ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้แบบพออยู่ พอกิน มีการกำหนดนโยบายและโครงการ ต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาคอีกมากมายหลายโครงการ แต่การดำเนินการในบางเรื่องบางโครงการคิดว่าดำเนินการแล้วยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เพราะนโยบายเหล่านั้น เกิดขึ้นจากแนวคิดของรัฐเอง ปัจจัยเหล่านี้อาจจะส่งผลต่อความประสบความสำเร็จโดยตรง เพราะแนวคิดเกิดจากรัฐ ประชาชนขาดความพร้อม ในการจัดการ บางโครงการไม่มีความจำเป็นสำหรับชุมชน ประชาชนขาดความเป็นเจ้าของ ไม่มีส่วนร่วมในการจัดการ สิ่งเหล่านี้ จึงส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนในอนาคต

การพัฒนาประเทศที่จะให้ประสบความสำเร็จอย่างแท้จริงแล้ว ต้องอาศัยแนวคิดและความต้องการของชุมชนเอง เนื่องจากชุมชนเป็นรากหญ้าของสังคมที่แท้จริง และถึงรัฐบาลปัจจุบันได้นำเอาแนวคิดการพัฒนาต่าง ๆ มาดำเนินการกลั่นกรองและทุกกิจกรรมที่ประชาชนทำหรือต้องทำก็เพื่อการดำรงอยู่และสนองความต้องการหรือแก้ไขปัญหาคของชุมชนเอง จากแนวคิดการพัฒนาประเทศของรัฐบาลจะเห็นได้ว่าบางส่วน ได้ต่อยอดกิจกรรมนโยบายเก่าที่ได้ดำเนินการมาแล้วพร้อมทั้งสนับสนุนกิจกรรมหรือนโยบายใหม่ เช่นโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ วัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมสินค้าชุมชนและกระตุ้นการผลิตให้มีคุณภาพ สะท้อนภูมิปัญญาของชุมชน จากนั้นได้เสริมต่อยอดโครงการด้วยโครงการส่งเสริมกิจกรรมกองทุนหมู่บ้านชุมชนเมืองโครงการนี้ เป็นการเพิ่มทุนให้กับชุมชนดำเนินการโดยเปิดโอกาสและมอบอำนาจให้ประชาชนได้ดำเนินการบริหารโครงการแบบเบ็ดเสร็จและยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกส่วนเน้นความโปร่งใสทุกฝ่ายสามารถตรวจสอบกันได้ (สุจริต ปัจฉิมนันท์, 2545) นโยบายส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน เป็นแนวคิดของรัฐบาลที่มีความเชื่อมั่นศักยภาพของสังคมไทย พร้อมทั้งจะพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาคความยากจนได้ แนวคิดของนโยบายนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาสินทรัพย์ที่มีอยู่ในชุมชนให้มีราคาและทำให้เกิดมูลค่าเพิ่ม สามารถนำมาเพิ่มรายได้ให้กับตนเองได้ หากมีการจัดการทรัพย์สินอย่างชาญฉลาดพร้อมอีกหลาย ๆ โครงการหลายนโยบาย ที่มีความเชื่อมโยงกันโดยรัฐมีความเชื่อมั่นว่า จะสามารถแก้ไขปัญหาคความยากจนของ

ประชาชนในประเทศได้ หรือการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการประกอบอาชีพ เป็นรากฐานของชีวิตประชาชนในหมู่บ้าน หรือใช้ในการปรับนโยบายการทำงานหน่วยงาน

ทั้งนี้ ก็เพื่อให้ประเทศและประชาชนรอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง ยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ หรือการส่งเสริมกิจกรรมการออมทรัพย์ที่ดำเนินการขึ้นเพื่อเป็นการรวมพลังใจพลังทุน และพลังภูมิปัญญาของชุมชนในการจัดการให้มีทุนของชุมชน เพื่อการแก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิตของตนด้วยการพึ่งตนเองอย่างมีความมั่นคง ปัจจุบันนับว่ามีความเจริญก้าวหน้าไปมาก พร้อมมีรูปแบบการจัดการ ที่หลากหลาย (ไพโรจน์ พรหมสานส์, 2541) การดำเนินการกิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิตนั้น กรมการพัฒนาชุมชน มีภารกิจสำคัญในการสนองนโยบายกระทรวงมหาดไทย ในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก/วิสาหกิจชุมชน และส่งเสริมระบบการจัดการทุนของชุมชนและการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้วยวิธีการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้ชุมชนมีศักยภาพในการบริหารจัดการสามารถพึ่งตนเองได้โดย ในส่วนของการส่งเสริมและพัฒนาทุน เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณธรรม 5 ประการ คือ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความรับผิดชอบ ความเห็น ออกเห็นใจ และความไว้วางใจในหมู่สมาชิก สาระสำคัญของแนวคิดของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต คือการรวมคนในหมู่บ้านให้ช่วยเหลือ ซึ่งกันและกันโดยรวมคนที่มีความแตกต่างกันให้ช่วยเหลือกัน อันจะเป็นการยกฐานะคนยากจน และการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนเงินทุน โดยรวมกลุ่มกันออมเงินแล้วนำไปทำทุน และการนำเงินทุนไปดำเนินการด้วยความขยัน ประหยัดและถูกต้อง เพื่อให้ได้ทุนคืน และมีกำไรเป็นรายได้ การลดต้นทุนในการครองชีพ

ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ด้านการสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานมั่นคงของประเทศ มุ่งส่งเสริมให้ชุมชน มีการรวมตัวกันเพื่อจัดการปัญหาด้วยชุมชนเอง โดยเน้นความสมดุล ความพอประมาณ การพึ่งตนเอง การมีภูมิคุ้มกัน และการมีจริยธรรม และจากสถานการณ์ในปัจจุบัน ประเทศไทยได้ประสบกับปัญหาหลายด้าน โดยเฉพาะปัญหาทางด้านวิกฤตเศรษฐกิจ อันส่งผลมาจากวิกฤตเศรษฐกิจโลก รัฐบาลได้มีนโยบายในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจดังกล่าว กระทรวงมหาดไทย ในฐานะเป็นกระทรวง ที่ดูแลบำบัดทุกข์ บำรุงสุขของราษฎร ได้สนองนโยบายในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ได้ระดมส่วนราชการทั้งระดับกรม ระดับกอง จังหวัด อำเภอช่วยกันประชาสัมพันธให้ราษฎรในพื้นที่ ได้นำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ การอยู่ร่วมกันด้วยความรัก

ความสามัคคี มาเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตประจำวัน และรู้จักประหยัด อดออม ตลอดจน
การใช้เงินอย่างคุ้มค่ามากที่สุด

ในอดีตที่ผ่านมา ชุมชนบ้านแม่ไสกกลาง หมู่ที่ 2 ตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัด
พะเยา ประสบปัญหาที่คนในชุมชนลุ่มหลงอบายมุข ใช้เงินอย่างไม่ประหยัด ก่อให้เกิดปัญหา
ทางสังคมมากมาย จนกระทั่งต่อมา ชุมชนได้ตระหนักถึงปัญหาและเกิดการรวมตัวกันเพื่อต่อสู้
กับปัญหาที่เกิดขึ้น ด้วยการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตขึ้น เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2527
มีสมาชิกก่อตั้งครั้งแรก จำนวน 105 คน โดยออมเงินกันคนละ 5-10 บาท และมี เงินออม
ของกลุ่มฯ ครั้งแรก จำนวน 6,000 บาท มีการบริหารจัดการกลุ่มโดยคนในชุมชน และปัจจุบัน
กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแม่ไสกกลาง มีเงินออมทั้งสิ้น 13,146,525 บาท มีสมาชิก
ทั้งหมด 830 คน สามารถให้บริการแก่สมาชิกในเรื่องของเงินทุนในการประกอบอาชีพรวมทั้ง
สวัสดิการต่าง ๆ ในหลาย ๆ ด้าน สมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต บ้าน แม่ไสกกลาง
ได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจของปัจจุบันน้อยมากและสามารถสร้างความเข้มแข็งให้กับ
ครอบครัวสมาชิก และชุมชนที่อาศัยอยู่ได้เป็นอย่างดี มีความสามารถบริหารจัดการกลุ่มฯ
จนประสบความสำเร็จและให้บริการสมาชิกในด้านต่างๆอย่างทั่วถึงส่งผลต่อชุมชนเกิดความ
เข้มแข็ง และมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ด้วยสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้ศึกษาในฐานะที่เป็นนักวิชาการพัฒนาชุมชน
ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการพัฒนาชุมชน จึงต้องการศึกษาว่า การมีส่วนร่วมมีผลต่อความสำเร็จ
ในการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแม่ไสกกลาง หมู่ที่ ๒ ตำบลแม่ใส อำเภอ
เมืองพะเยา จังหวัดพะเยา หรือไม่เพียงใด ในอดีตชุมชนดังกล่าวได้ประสบปัญหาต่าง ๆ เช่น
คนในชุมชน ลุ่มหลงอบายมุขใช้เงินอย่างไม่ประหยัด ก่อให้เกิดปัญหาต่อครอบครัว แต่เมื่อมีการ
จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตขึ้น กลับส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น
และผลการศึกษาที่ได้นี้จะเป็นข้อมูลและแนวทางให้ชุมชนอื่น ๆ ได้นำไปประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิด
ประโยชน์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกและคณะกรรมการกลุ่ม
ออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแม่ไสกกลาง
2. เพื่อศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อ
การผลิตบ้านแม่ไสกกลาง

ขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้ศึกษาการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต บ้านแม่ไสกลาง หมู่ที่ 2 ตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

1. ด้านเนื้อหา

ในการศึกษา มุ่งศึกษาเนื้อหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โดยแบ่งเป็น 4 ด้าน กล่าวคือ โครงสร้างและกระบวนการบริหารงานของคณะกรรมการ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกและคณะกรรมการ ปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก และปัญหา อุปสรรค ในการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแม่ไสกลาง

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแม่ไสกลาง และคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแม่ไสกลาง จำนวน 270 คน โดยสุ่มตัวอย่างโดยอาศัยเปิดตาราง และสุ่มตัวอย่าง โดยอาศัยการเปิดตาราง เครจซี่และเมอร์แกน (Krejcie & Morgan) อ้างถึงในสุจิตรา บุญยรัตพันธุ์. ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์. 2534: 176-177

3. พื้นที่

บ้านแม่ไสกลาง หมู่ที่ 2 ตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

4. เวลา

เดือนมิถุนายน 2554 ถึง เดือนมีนาคม 2555

นิยามศัพท์เฉพาะ

การดำเนินงานกลุ่ม หมายถึง การบริหารจัดการกลุ่มในด้านโครงสร้างและกระบวนการบริหารการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่ม

คณะกรรมการกลุ่ม หมายถึง บุคคลที่ได้รับการคัดเลือกจากสมาชิกให้เป็นตัวแทนในการบริหารจัดการกลุ่ม

สมาชิก หมายถึง บุคคลที่สมัครเข้ามาเป็นสมาชิกของกลุ่ม ตามหลักเกณฑ์ที่กลุ่มกำหนด

กองทุนกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หมายถึง กองทุนกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต บ้านแม่ไสกลาง หมู่ที่ 2 ตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน หมายถึง การเข้าร่วมในกิจกรรมตามภารกิจ หน้าที่ที่กำหนดไว้ในระเบียบของกิจกรรม ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมประเมินผล

แรงจูงใจที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน หมายถึง สิ่งเร้าต่าง ๆ ที่เป็นแรงผลักดัน หรือเป็นแรงกระตุ้นให้บุคคล มีความรู้สึกสนใจ เต็มใจ หรือกระตือรือร้น ให้อยากดำเนินงานตามภารกิจ หน้าที่ของตน ไม่ว่าจะเป็นภารกิจ กิจกรรมที่กำหนดไว้ให้ปฏิบัติทั้งในกฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง หรือแผนต่าง ๆ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแม่ใสกลาง ได้รับความร่วมมือร่วมแรง ร่วมใจ ในการบริหารงานของกลุ่มได้เป็นอย่างดี และสามารถให้กลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิตอื่น ๆ ได้ศึกษาดูงานเป็นกลุ่มต้นแบบได้

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง การดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแม่ไสกกลาง หมู่ที่ 2 ตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา จะใช้แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นข้อมูลและสามารถเรียงลำดับหัวข้อในการศึกษา ได้ดังนี้

2.1 ข้อมูลพื้นฐานการออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแม่ไสกกลาง หมู่ที่ 2 ตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำ

2.3 แนวคิดทุนทางสังคม

2.4 แนวคิดประชาสังคม

2.5 แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่ม

2.6 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการองค์กร

2.7 แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

2.8 แนวคิดเกี่ยวกับองค์กรชุมชน

2.9 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

2.10 เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ข้อมูลพื้นฐานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแม่ไสกกลาง

1. หมู่บ้านแม่ไสกกลางเดิมชื่อ บ้านนางเหลียว ราษฎรส่วนใหญ่ย้ายถิ่นฐาน มาจากบ้านทุ่งป่ายะและบ้านทุ่งโค้ง จังหวัดลำปาง เมื่อประมาณ พ.ศ. 2499 มีราษฎรประมาณ 12 หลังคาเรือน มาก่อสร้างบ้านเรือนติดกับสายน้ำแม่ใส ซึ่งไหลมาจากบ้านร่องคำน้อย โดยมีพระวงศ์ ธรรมวโศ เป็นผู้นำและได้จัดตั้งวัดขึ้นเป็นครั้งแรกเรียกว่า วัดนางเหลียว มีนายหลาน นาแพร์ เป็นกำนันคนแรก ขึ้นอยู่กับตำบลป่อแฮ้ว อำเภอพะเยา จังหวัดเชียงราย บ้านแม่ไสกกลาง หมู่ที่ 2 ต่อมา มีนายสุนันท์ ชุ่มวงศ์ ได้ปรับปรุงวัดพร้อมทั้งพัฒนาหมู่บ้าน ซึ่งมีเนื้อที่ทั้งหมด 4,395 ไร่ 2 งาน

ทิศเหนือ ติดกับกว๊านพะเยา

ทิศตะวันออก ติดกับบ้านร่องไฮและบ้านแม่ตำบญโยง

ทิศตะวันตก ติดกับหมู่บ้านป่อแฮ้วและบ้านซ່อน ตำบลแม่ณาเรือ

ทิศใต้ ติดกับหมู่บ้านร่องคำน้อย ตำบลแม่ณาเรือ

ต่อมาปี พ.ศ. 2469 มีนายจันทร์ สารเร็ว เป็นกำนันและได้เปลี่ยนมาเป็นตำบล แม่นาเรือ พร้อมกับแยกหมู่บ้านแม่ใสเป็น หมู่ที่ 2, หมู่ที่ 3, หมู่ที่ 4 ต่อมาปี พ.ศ.2515 ได้แยกจากตำบล แม่นาเรือมาเป็นตำบลแม่ใส โดยมีนายบัน วงศ์ราษฎร์ เป็นกำนันคนแรก และนายหน่อคำ ชุ่มวงศ์, นายก่อ บัญวงศ์, นายวาสน์ จุมปา และปัจจุบันคือนายอนันต์ อินตาโน สถานที่สำคัญของหมู่บ้านคือ วัดแม่ใส แหล่งความรู้ประจำหมู่บ้านและองค์การบริหาร ส่วนตำบลแม่ใส ตลาดสดในหมู่บ้านและลำน้ำแม่ใส ซึ่งไหลมาจากบ้านร่องค้ำน้อยผ่านหมู่ที่ 3 หมู่ที่ 2 หมู่ที่ 8 และไหลลงสู่กว๊านพะเยา สาเหตุที่มาของชื่อว่า บ้านแม่ใสกลาง คือการยึดเอาลำน้ำที่ไหลผ่านเป็นทางยาว ไหลผ่านหมู่บ้าน จึงตั้งชื่อว่า “บ้านแม่ใสกลาง”

2. ข้อมูลประชากร อาชีพ รายได้ จำนวนประชากร

จำนวนครัวเรือน 156 ครัวเรือน ประชากร 599 คน แยกเป็น ชาย 271 คน หญิง 328 คน

- 1) อาชีพหลัก ทำนา จำนวน 140 ครัวเรือน
- 2) อาชีพเสริม รับจ้างทั่วไป จำนวน 138 ครัวเรือน
- 3) รายได้ภาคการเกษตรเฉลี่ย 33,500 บาท/ครัวเรือน/ปี
- 4) รายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 25,000 บาท/ครัวเรือน/ปี
- 5) รายได้เฉลี่ยของประชากร 24,000 บาท/คน/ปี

3. ข้อมูลสภาพทั่วไปของหมู่บ้าน/ชุมชน

- 1) พื้นที่อยู่อาศัย 76 ไร่ พื้นที่ทำการเกษตร 322 ไร่ ทำนาปีละ 1 ครั้ง
- 2) พื้นที่ทำนา 322 ไร่ พื้นที่ทำสวน 12,325 ไร่
- 3) ป่าชุมชน 1 แห่ง จำนวน 6 ไร่
- 4) จำนวนผู้ใช้ไฟฟ้า 156 ครัวเรือน คิดเป็น 100 เปอร์เซ็นต์
- 5) โทรศัพท์สาธารณะ จำนวน 2 แห่ง
- 6) หอกระจายข่าว 1 แห่ง
- 7) ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน 1 แห่ง ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน 1 แห่ง
- 8) ศาลาประชาคม 1 แห่ง

4. ข้อมูลงานประเพณี

1) ประเพณีสงกรานต์ (ปีใหม่เมือง) เริ่มช่วงวันที่ 13 เมษายน ของทุกปี จะเป็นการทำบุญหาข้าวปลาอาหารถวายพระที่วัด ทำความสะอาดบ้านเรือน จากนั้นญาติพี่น้องก็จะพากันรดน้ำขอพร คนที่เคารพนับถือเช่น ปู่ ย่า ตา ยาย พ่อ แม่ ครูบาอาจารย์ เพื่อแสดงถึงความกตัญญูต่อบุคคลและอโหสิกรรมแก่กันและกัน

2) ประเพณีลอยกระทง (ประเพณียี่เป็ง) ตรงกับวันเพ็ญเดือนยี่เรียกว่าวันยี่เป็ง ช่วงเดือนพฤศจิกายน เป็นวันขอขมาแม่น้ำคงคา ในช่วงเช้าจะเป็นการทำบุญตักบาตรและมีเทศน์มหาชาติ ตั้งแต่เช้ามีตจนถึงกลางคืน และจะมีการปล่อยโคมลอยขึ้นท้องฟ้าซึ่งมีความเชื่อว่าเป็นการปล่อยเคราะห์

3) ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา ตรงกับวันอาสาฬหบูชา หรือวันเพ็ญเดือนแปด ช่วงเดือนกรกฎาคม ของทุกปี โดยคณะศรัทธาจะรวมกันหล่อเทียนและแกะสลักที่สวยงาม เพื่อนำมาแห่ประกวดแข่งขันกันและนำไปถวายพระสงฆ์ เพื่อนำไปจุดบูชาในเทศกาลเข้าพรรษา

4) ประเพณีสลากภัต (ตานก๋วยสลาก) งานจะเริ่มตั้งแต่ วันเพ็ญเดือนสิบสองเหนือ (เดือน 10) ประมาณเดือนกันยายน และจะสิ้นสุดในเดือน 11 ชาวบ้านจะนำเอาสิ่งของต่าง ๆ เช่น ข้าวสาร พริก หอม กระเทียม อาหารเป็นทอดหอม เนื้อย่าง หมาก เมี่ยง บุหรี่ เงิน ใส่ตะกร้า เมื่อถึงวันทำบุญทุกคนครอบครัวก็จะนำก๋วยสลาก ซึ่งจะเขียนใส่ในกระดาษไปพร้อมกันที่วิหาร เพื่อทำพิธีตามพิธี สังฆกรรมทั่วไป ซึ่งถือว่าเป็นการทำบุญร่วมกันและสร้างสัมพันธ์ในชุมชนได้อย่างดี

5. ศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน

เป็นการกำหนดจุดเด่นหรือจุดแข็งของชุมชนบอกถึงสิ่งที่มีและเห็นว่าชุมชนมีจุดเด่นทั้งด้านบุคคล กลุ่ม สิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญา วัฒนธรรมประเพณี และสิ่งอื่น ๆ เป็นสิ่งที่บอกถึงความเข้มแข็งของชุมชนที่จะสามารถพัฒนาตนเองด้วยตัวของชุมชนเอง

จุดเด่นด้านกลุ่ม/องค์กร

1) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2527 วัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนการรวมกลุ่มของสมาชิกและให้รู้จักเก็บออมในระบบ ส่งเสริมช่วยเหลือสมาชิกด้านเงินทุนในการประกอบอาชีพ พัฒนาครอบครัว สร้างสรรค์ความสามัคคี เน้นคุณธรรม สัจจะ กิจกรรมหลักกลุ่มฯ การออมเงิน การกู้ยืมเงิน มีนายบุญรักษา นนท์ศรี เป็นประธาน

2) กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2544 วัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนเพื่อให้ประชาชนรู้จักการออม สมาชิกสามารถกู้เงินนำไปประกอบอาชีพและใช้จ่ายที่จำเป็นในอัตราดอกเบี้ยต่ำและส่งเสริมเพื่อไม่ให้ประชากรไปกู้เงินนอกระบบดอกเบี้ยสูง โดยมี ด.ต.กิติพงษ์ เมืองมา เป็นประธาน

3) ร้านค้าชุมชน ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2544 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บริการสินค้าแก่ประชาชนในชุมชนซื้อสินค้าเท่ากับหรือต่ำกว่าท้องตลาด ดำเนินการให้สมาชิกถือหุ้นในร้านค้า และสิ้นปีมีการปันผลและเฉลี่ยคืนทุกสิ้นปี ปัจจุบันมีสมาชิก 180 คน

จุดเด่นด้านทรัพยากรธรรมชาติ

ทุนด้านทรัพยากรธรรมชาติของหมู่บ้าน/ชุมชน เช่น แหล่งน้ำ ป่า สถานที่ท่องเที่ยว สาธารณะและการใช้ประโยชน์ ประกอบด้วย ห้วยแม่ใส ห้วยร่องห้า ห้วยร่องบัว ห้วยร่องยาว และโชติปุ่แรม ความยาวทั้งสิ้นประมาณ 16 กิโลเมตร เป็นแหล่งน้ำที่ประชาชนในชุมชนใช้ในด้านการเกษตร

จุดเด่นด้านประเพณีและวัฒนธรรมชุมชน

ประกอบด้วย ประเพณีสงกรานต์ (ปีใหม่เมือง) เริ่มช่วงวันที่ 13 เมษายน ของทุกปี ประเพณีลอยกระทง (ประเพณียี่เป็ง) ตรงกับวันเพ็ญเดือนยี่เรียกว่าวันยี่เป็ง ช่วงเดือน พฤศจิกายน เป็นวันขอขมาแม่น้ำคงคา ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา ตรงกับวันอาสาฬหบูชา หรือวันเพ็ญเดือนแปดช่วงเดือนกรกฎาคม ของทุกปี ประเพณีสลากภัต (ตานก๋วยสลาก) งานจะเริ่มตั้งแต่ วันเพ็ญเดือนสิบสองเหนือ (เดือน 10) ประมาณเดือนกันยายน และจะสิ้นสุดในเดือน 11 ถือว่าเป็นประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน ที่ได้มีการสืบทอดแต่บรรพบุรุษ เกิดจากความเชื่อของคนในชุมชนที่สั่งสมกันมา งานประเพณีส่วนใหญ่เป็นการรวมกลุ่มสร้างสรรค์กิจกรรม การทำบุญร่วมกันและสร้างสัมพันธ์ในชุมชนได้อย่างดี

จุดอ่อนของชุมชน

- 1) ด้านการเกษตร ผลผลิตไม่ดีพอ อันเนื่องจากสภาพของดินที่ใช้ในกิจการ มาช้านาน
- 2) ด้านน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค และน้ำเพื่อการเกษตร ในฤดูแล้งชุมชนจะขาดน้ำ ในการทำกิจกรรมด้านการเกษตร และน้ำใช้เพื่อการอุปโภค บริโภค ชุมชนเห็นว่าควรสร้างอ่างเก็บน้ำและจัดทำฝาย กั้นน้ำ

แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำ

คำว่า ผู้นำ มีนักวิชาการได้ให้ความจำกัดความไว้ ซึ่งมีความต่างกันพอสมควร โดยพัฒน์ บุณยรัตพันธ์ (อ้างในสมยศ ศิลปีโยตม 2540:18) ได้ให้ความหมายว่า ผู้นำหมายถึง บุคคลที่มีบุคลิภาพดีเด่น โดยมีความสามารถพิเศษในท้องถิ่นนั้นๆ ทำให้มีการผลักดันให้ สมาชิกของกลุ่มบางคนกลายเป็นผู้นำ และบางคนเป็นผู้ตาม สำหรับส่วนประกอบที่ทำให้บุคคล เหล่านี้กลายเป็นผู้นำได้นั้น จะต้องมาจากคุณลักษณะพิเศษประจำตัวเช่นความซื่อสัตย์สุจริต ความยุติธรรม ความโอบอ้อมอารีและความเสียสละ

เสถียร เหลืองอร่าม (อ้างในสมยศ ศิลปีโยตม 2540:19) ให้ความเห็นเกี่ยวกับผู้นำว่า เป็นบุคคลที่มีบุคลิภาพเด่นเป็นพิเศษจากสมาชิกในกลุ่มซึ่งอาจประกอบไปด้วยความรู้

ความสามารถ หรือทักษะความสามารถเฉพาะตัวทำให้ผลักดันสมาชิกกลุ่มบางคนเป็นผู้นำกลุ่ม

มอสคา (อ้างในสมยศ ศิลปโยตม 2540: 20) ได้อธิบายว่าในสถานการณ์ข้อเท็จจริงที่ได้พบเห็นในองค์การทางการเมืองทุกหนทุกแห่ง สิ่งหนึ่งที่ปรากฏชัดในทุกสังคมจะมีบุคคล 2 จำพวกคือ ชนชั้นผู้ปกครองและชนชั้นผู้ถูกปกครอง พวกแรกมีจำนวนน้อยคอยทำหน้าที่ทางการเมืองผูกขาดอำนาจ ส่วนพวกที่ 2 เป็นพวกที่มีจำนวนมากกว่าพวกแรกแต่ถูกบงการและควบคุมโดยพวกแรก เช่น การจัดระเบียบ การตัดสินใจ

จากแนวคิดที่ได้อธิบายไว้ในข้างต้น แสดงแล้วสามารถช่วยยืนยันความเชื่อมั่นได้ว่าผู้นำนั้นมีความสำคัญในการชี้ทิศทางการพัฒนาของชุมชนว่าจะนำไปสู่ทิศทางเช่นไร ซึ่งในที่นี้หมายถึงการนำชุมชนไปสู่แนวทิศทางการพัฒนาที่ถูกต้องหรือไม่ถูกต้องก็อาจจะเป็นไปได้ จะเห็นได้ว่าในหลาย ๆ ชุมชนที่ผู้นำขาดการเอาใจใส่ดูแลชุมชน หรือขาดวิสัยทัศน์การบริหารจัดการชุมชนที่ดีแล้ว ผู้ศึกษาคิดว่าชุมชนนั้นไม่สามารถพัฒนาเป็นไปตามแนวทางที่ถูกต้องได้ สิ่งเหล่านี้จะเป็นเครื่องมือที่จะลดความน่าเชื่อถือของตัวผู้นำและการขาดความเชื่อมั่นในการพัฒนาชุมชนตนเอง สำหรับในการศึกษาคั้งนี้ผู้ศึกษาได้นำแนวคิดเกี่ยวกับผู้นำมาใช้เพื่ออธิบายความสำคัญของบทบาทผู้นำในชุมชนที่เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวสามารถชี้แนะและสร้างความเชื่อมั่นกับสมาชิกกองทุนฯได้ อันนำไปสู่การบริหารจัดการกองทุนที่สำเร็จได้ตามที่ชุมชนได้คาดหวังไว้

แนวคิดทุนทางสังคม

ประเวศ วะสี กล่าวว่า “ทุนทางสังคม” หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “พลังทางสังคม” คือ การที่คนมารวมกัน เอาความดีมารวมกัน เอาความรู้มารวมกัน สิ่งเหล่านี้ เอามารวมกัน เพื่อช่วยแก้ปัญหาของชุมชนสังคมและสิ่งเหล่านี้ถ้าในชุมชน สังคม มีความเข้าใจกันก็จะเกิดพลังทางสังคมและจะช่วยแก้ไขปัญหาด่าง ๆ ได้มาก นอกจากนี้ อเนก นาคะบุตร ให้ทัศนะว่าโดยข้อเท็จจริงทุนทางสังคมนั้นเป็นคุณค่าเดิมที่สังคมไทยมีอยู่แล้ว เช่น การมีน้ำใจต่อกัน การแบ่งปันซึ่งกันและกัน ความเอื้ออาทรต่อกัน การเกาะเกี่ยวกันทางสังคม การรวมกลุ่มกัน สิ่งเหล่านี้เป็นพลังอำนาจที่สำคัญของสังคมในการที่จะขับเคลื่อนให้ชุมชนต่างๆ มีความเท่าทันต่อปัญหาและมีความสามารถในการแก้ปัญหาของชุมชนได้ รวมทั้ง อานันท์ กาญจนพันธ์ กล่าวว่า ในสมัยปัจจุบันทุนทางสังคมจะยิ่งทวีความสำคัญมากขึ้น เพราะทุนทางสังคมมีบทบาทอย่างสำคัญต่อการพัฒนาสังคม การช่วยเหลือโอกาส และทางเลือกอันหลากหลายให้แก่สังคมด้วยการสนับสนุนให้กลุ่มชนต่าง ๆ สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้ดีขึ้น

พร้อมนำไปสู่การช่วยพิทักษ์สิทธิและนำสู่ทิศทางใหม่ ๆ ในการพัฒนาสังคมไทยในอนาคต ด้วยทุนทางสังคม ที่เป็นพลังที่เคลื่อนไหวและสร้างสรรค์สังคมมากขึ้น (สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม, 2541)

จากแนวคิดที่ผู้ศึกษาได้รวบรวมไว้ได้ชี้ให้เห็นว่าชุมชนหนึ่ง ๆ นั้นมีพลังและอำนาจอย่างมากมาย ถ้าทุกคนรู้จักการนำมาใช้ในการช่วยกันพัฒนาชุมชนและแก้ไขปัญหาชุมชน แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น จะต้องนำมาใช้ในทางที่ถูกต้องด้วย เราจะเห็นได้ว่าปัจจุบันบุคคลในหลาย ๆ กลุ่มได้นำทุนเหล่านี้ไปในทางที่ไม่ถูกต้อง นำไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตนผิดกฎหมายบ้านเมืองสิ่งเหล่านี้เป็นการสร้างภาระ และเป็นปัญหาอุปสรรคในการสร้างสรรค์และการพัฒนาชุมชนให้มีความถูกต้องอย่างต่อเนื่อง สำหรับแนวคิดนี้ที่ผู้ศึกษาได้นำมาใช้ในเพื่ออธิบาย ปรากฏการณ์ การรวมตัวของคนในชุมชนเพื่อสร้างสรรค์การพัฒนาที่ดี และเรียกร้องให้เห็นว่าสำหรับแนวทางการพัฒนาชุมชนในปัจจุบันนั้น ถึงเวลาแล้วที่ทุกคนต้องนำสิ่งที่ดีมารวมกันเพื่อการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนในทิศทางที่ถูกต้องตรงกับความต้องการของชุมชนเอง

แนวคิดประชาสังคม

ประเวศ วะสี (2540) ได้ให้ความหมายว่า ประชาสังคม หมายถึง การที่กลุ่มของบุคคลในสังคมมาร่วมกันกระทำการกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งในเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสังคม โดยไม่ต้องรอการช่วยเหลือจากรัฐ หรือภาคเอกชนโดยมีลักษณะสำคัญคือ ความเป็นอาสาสมัคร ดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม การมีวิสัยทัศน์ร่วมกันและตกลงร่วมกันในทางยุทธศาสตร์ พิทยา ว่องกุล (2541: 71-93) ได้กล่าวเกี่ยวกับประชาสังคมว่าเป็นการมีส่วนร่วม แก้ไขปัญหาและสร้างความสำเร็จในการพัฒนาสังคมไทย เป็นการสร้างกระบวนการของชุมชนเพื่อระดมพลังปัญญาแลกเปลี่ยนความรู้และเข้าไปมีส่วนร่วม สำหรับประเทศไทย นายแพทย์ประเวศ วะสี นำประชาสังคมมาประยุกต์ใช้ในขอบเขตที่กว้าง หมายถึง การนำเอาทุกองค์กรทุกส่วนของสังคมไทยมารวมไว้เข้าด้วยกันทั้ง ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน เข้ามาเป็นภาคีร่วมกันคิดร่วมกันทำเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาสังคม เมื่อความเป็นชุมชนเกิดขึ้นจะพบว่า 1) ชุมชนจะอยู่อาศัยดำเนินชีวิตกันอย่างมีความสุข 2) ชุมชนจะมีประสิทธิภาพในการทำงานจะทำอะไรก็ง่ายการแก้ไขปัญหาที่รวดเร็วเนื่องจากประชาสังคมต้องอาศัยปัญญาของทุกคนในระบบยอมรับความสำคัญของทุกคนสังคมมีพลัง 3) มีการจัดการเป็นปัญญาชนิดหนึ่งที่ทรงพลัง สามารถจัดการสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ให้เป็นไปได้

สรุปได้ว่าการที่จะพัฒนาสังคมและชุมชนนั้นจะปล่อยให้เป็นการอำนาจหน้าที่ของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่ได้ ทุกคนต้องมีใจตระหนักรู้เป็นเจ้าของชุมชนร่วมกันและหันหน้าเข้าหากัน ไม่ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชนมาขับเคลื่อนกระบวนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน

แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่ม

กลุ่มมีความหมายไว้ว่า คือบุคคลรวมตัวกันตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป โดยมีแบบแผนของการปฏิบัติต่อกันทางจิตวิทยาและเป็นที่ยอมรับกันในสมาชิกของกลุ่มเองและกลุ่มอื่น ๆ ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มมีแบบอย่างพฤติกรรมรวมกันโดยเฉพาะกลุ่มแบ่งออกเป็น 2 ประเภท

1. กลุ่มที่เป็นทางการ ซึ่งทุกฝ่ายภายในกลุ่มประเภทนี้ค่อนข้างจะมีระเบียบแบบแผนที่แน่นอน มีกฎเกณฑ์รับผิดชอบกันอย่างชัดเจน

2. กลุ่มที่ไม่เป็นทางการ เกิดขึ้นโดยสมาชิกมารวมตัวกันเองตามธรรมชาติ

1) หลักการรวมกลุ่ม

หลักการรวมกลุ่มควรมีหลักการดังนี้

1. ขั้นตอนการจัดตั้งกลุ่ม เช่น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตควรมีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน กล่าวคือการหาผู้นำที่ถนัดเฉพาะเรื่อง มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีความสมัครใจ มีสิ่งแวดล้อมใกล้เคียงกัน ไม่ขัดแย้ง สภาพแวดล้อมเหมือน ๆ กัน

2. ขั้นตอนการเคลื่อนไหวของกลุ่ม เป็นการผลักดันให้กลุ่มเกิดพลังต่อตรง มีหลักเกณฑ์ที่ต้องยึดถือ เช่น การประชุม การพบปะ การส่งเสริมแนวคิด ระเบียบวินัย ส่งเสริมสัมพันธ์ภาพบุคคล ส่งเสริมกิจกรรมให้ต่อเนื่อง ส่งเสริมวิชาการ ส่งเสริมประโยชน์และความรับผิดชอบร่วมกัน

3. ขั้นการเจริญเติบโตของกลุ่ม ขั้นตอนนี้สมาชิกในกลุ่มเพิ่มจำนวนมากขึ้น ความสัมพันธ์ยังคงเดิมในการดำเนินงาน มีหลักเกณฑ์ควรยึดถือคือ การสร้างสหสัมพันธ์ การรวมกลุ่มขึ้น สร้างหน่วยงานนำขึ้น สร้างผลประโยชน์ร่วมกัน สร้างกิจกรรม ฟังพากัน เสริมสร้างความสามารถและประสิทธิภาพกลุ่มด้านวิชาการ สร้างพลังร่วมและสร้างพลังต่อตรง (พัตม์ บุญรัตน์พันธุ์, 2517: 147-150)

2) กระบวนการกลุ่ม

กระบวนการกลุ่มเป็นวิธีการทำงานของคนที่มาวมกันเป็นกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกตามบทบาทภารกิจ มีความเคารพต่อความคิดเห็น ภายใต้ปฏิบัติตามระเบียบของกลุ่มเพื่อให้ได้บรรลุวัตถุประสงค์ของงาน เป็นการทำงานร่วมกันอย่างเสมอภาคมีลักษณะดังนี้

1. การปฏิสัมพันธ์ คือ การแสดงพฤติกรรมของบุคคลหรือกลุ่มที่ก่อให้เกิดอิทธิพลในอันที่จะทำให้เกิดการโต้ตอบจากพฤติกรรมของบุคคลอื่นๆ พฤติกรรมของบุคคลหนึ่งจะเป็นสิ่งเร้าให้บุคคลอื่นตอบสนอง จะเป็นสิ่งเร้าส่งกลับไปให้และมีการตอบสนองกลับมาในลักษณะซึ่งกันและกัน

2. จุดประสงค์ของกลุ่ม กลุ่มทุกกลุ่มจะต้องมีจุดมุ่งหมายของกลุ่ม

3. บทบาทของสมาชิก หมายถึงรูปแบบของพฤติกรรมซึ่งบ่งบอกถึงลักษณะนิสัยของฐานะบุคคลในกลุ่ม การแสดงบทบาทของสมาชิกในกลุ่มอาจจะมีรูปแบบเหมือนกันหรือต่างกันแล้วแต่ฐานะของบุคคลในกลุ่ม แต่ทุกฐานะ ทุกบทบาทของสมาชิกจะต้องดำเนินการไปตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มที่ตั้งไว้ (ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขตที่ 9, 2547: 90)

3) โครงสร้างของกลุ่ม

ลิตธิโชค วรานุสันติกุล (อ้างใน ปาริชาติ วลัยเสถียร, 2543: 260) ได้สรุปไว้ดังนี้

1. ปทัสถาน เป็นกฎเกณฑ์ที่สมาชิกพึงปฏิบัติตาม เพื่อที่จะทำให้การปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเป็นไปโดยราบรื่น ปทัสถานมีหลายรูปแบบ เช่น ระเบียบ กฎหมาย คำสั่ง ข้อควรปฏิบัติของสมาชิก

2. สมาชิก เป็นบทบาททางสังคมหรือบทบาทต่าง ๆ ในกลุ่ม

3. สถานภาพ เป็นตำแหน่งทางสังคม หรือตำแหน่งต่าง ๆ ในกลุ่ม

4. การสื่อสาร กลุ่มจะต้องมีการสื่อสารระหว่างสมาชิก มีการแลกเปลี่ยนข่าวสาร ทำให้สมาชิกเข้าใจกัน

5. สิ่งแวดล้อมบุคคล จะมีส่วนช่วยให้กลุ่มคงอยู่ได้หรือเข้มแข็งขึ้น

4) การจัดการองค์การแบบคณะกรรมการ

การจัดการองค์การในลักษณะคณะกรรมการนั้นเป็นการจัดการองค์การที่มีลักษณะที่ถาวร เพื่อรับผิดชอบการปฏิบัติงานระยะยาวหรือชั่วคราว เพื่อทำหน้าที่แก้ปัญหา สร้างความร่วมมือร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ก่อเกิดการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลและมีความแน่นอนมากขึ้น ทั้งนี้ยังเป็นการประสานงานในระดับปฏิบัติระหว่างหน่วยงานย่อยในองค์การซึ่งต้องเข้ามาปฏิบัติงานร่วมกันในรูปแบบคณะกรรมการ ซึ่งลักษณะคณะกรรมการที่มีประสิทธิภาพ ควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการต้องชัดเจน เป็นลายลักษณ์อักษรและไม่ทำให้ตีความเป็นอย่างอื่น

- 1) อำนาจหน้าที่ต้องกำหนดให้ชัดเจน
- 2) ขนาดหรือจำนวนที่เหมาะสมของคณะกรรมการกำหนดไว้ปกติ ไม่ต่ำกว่า 5 คน และไม่ควรมากเกิน 25 คน (ธงชัย สันติวงษ์, 2535: 32)

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการองค์การ

จำนง บุญชู (2531) ได้ให้ความหมายขององค์การว่า เป็นการดำเนินการของกลุ่มคนที่กำเนิดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ของการดำเนินการ และการรวมกลุ่มนั้นจะต้องมีการกำหนดภารกิจที่กลุ่มคนนั้นจะต้องช่วยกันรับผิดชอบและปฏิบัติมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในการปฏิบัติภารกิจของคนกลุ่มนั้นทั้งนี้เพื่อให้การปฏิบัติภารกิจบังเกิดผลสำเร็จ มีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของการรวมกลุ่ม

ซุบ กาญจนประกร (อ้างใน สมพงษ์ เกษมสิน, 2526:13) ได้ให้ความหมายการบริหารว่าเป็นการทำงานของคณะบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปที่ร่วมกันปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมาย ใช้คำกับการแสดงให้เห็นลักษณะการบริหารจัดการในแต่ละประเภทไป นอกจากนี้ สมพงษ์ เกษมสิน (2526: 13-38) ได้กล่าวว่าในการบริหารว่าเป็นการนำเอาศาสตร์และศิลป์มาใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากร ซึ่งหมายถึง คน เงิน วัสดุสิ่งของ วิธีการจัดการ อำนาจหน้าที่ เวลา กำลังใจ และความสะดวกราบรื่นประกอบตามกระบวนการบริหาร ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพพร้อมได้เสนอแนวคิดการบริหารจัดการ 7 ประการ ของ Tuther Gulick. และLyndall Urwick. มีชื่อย่อว่า POSDCORB Model. ซึ่งประกอบด้วย

P=Planning หมายถึง การวางแผนงานที่ต้องคำนึงถึงนโยบายทั้งนี้เพื่อแผนงานที่วางไว้นั้นมีความสอดคล้องต้องกันกับนโยบายในการดำเนินงาน มีวิธีการดำเนินการอย่างมีวิจรรย์ญาณ ในเหตุการณ์อนาคตได้อย่างมีความถูกต้องและมีเหตุมีผล เพื่อการดำเนินงานอย่างมีความถูกต้องและสมบูรณ์

O=Organzing หมายถึง การจัดการส่วนองค์การที่ต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน เช่น การแบ่งงาน การควบคุมงาน การแก้ไขปัญหา การปรับปรุงองค์การ เป็นต้น

S=Staffing หมายถึง การจัดหาบุคคลมาปฏิบัติงานให้มีความสอดคล้องมีปริมาณเหมาะสมกับงานพร้อมต้องมีการเสริมสร้างและธำรงถึงสัมพันธ์ภาพในการทำงานของบุคลากร

D=Directing หมายถึง การศึกษาวิธีการอำนวยการ การควบคุมงานและนิเทศงานศิลปะในการบริหารงาน เช่น ภาวะผู้นำ มนุษย์สัมพันธ์ การจูงใจ การตัดสินใจ การวินิจฉัย การสื่อสาร เป็นต้น

Co=Coordinatingหมายถึงการร่วมมือการประสานงานการติดต่อสื่อสาร ระหว่างกัน

R=Reporting หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงาน ตลอดจนการประชาสัมพันธ์ ที่จะต้องแจ้งให้กับหน่วยงานอื่น ๆ ทราบ รวมทั้งบุคคลที่สนใจได้ทราบ ซึ่งอาจเป็นข้อมูล และข้อเท็จจริงในการดำเนินงานต่างขององค์การ

B=Budgeting หมายถึง งบประมาณโดยศึกษาให้ทราบถึงระบบและกรรมวิธีในการบริหารเกี่ยวกับงบประมาณและการเงิน วิธีการบริหารงบประมาณโดยทั่วไปนั้น จะต้องดำเนินการเป็นขั้นตอนตั้งแต่ การเตรียมการ การเสนอขออนุมัติ การพิจารณาให้ความเห็นชอบ การดำเนินงานและการตรวจสอบ ประมวล รุจนเสรี (2542) ได้กล่าวว่าเสริมว่าในการบริหารจัดการองค์การที่ดีนั้นจะต้องมีการสร้างบรรยากาศแห่งความร่วมมือร่วมใจให้กับชุมชนกลุ่มบุคคลต้องมาช่วยกันคิดช่วยกันทำ ช่วยกันรักษาผลประโยชน์ของตนเองและส่วนรวม โดยชุมชนต้องมีลักษณะ Self Directed Teams ที่มุ่งต่อการรักษาประโยชน์ของตนเอง และส่วนรวม และเพื่อการพัฒนาแก้ไขปัญหา ทั้งของตน ของสมาชิกและส่วนรวม

การจัดการองค์การ สมพงษ์ เกษมสิน (2526: 230-233) ได้ให้ความหมายว่าเป็นกระบวนการที่จัดตั้งขึ้นเพื่อความสำเร็จขององค์ประกอบต่างๆที่สามารถทำให้การประกอบกิจการขององค์การนั้น ๆ บรรลุวัตถุประสงค์หรือเพื่อเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งมีหลักที่สำคัญ 6 ประการ คือ

1) แผนนโยบายต้องชัดเจน หมายความว่าในการปฏิบัติงานนั้นผู้ร่วมปฏิบัติงานจะต้องทราบแผนนโยบายเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์การของชัดเจน ทั้งเพื่อการดำเนินงานที่จะเป็นประสิทธิภาพต่อไป

2) ต้องมีศูนย์กลางอำนาจการ หมายความว่าในการบริหารนั้นควรจะต้องมีบุคคลหนึ่งที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง

3) จะต้องระบุหน้าที่การงานอย่างชัดเจน หมายความว่าองค์การจะต้องแบ่งแยกการปฏิบัติงานในหน้าที่อย่างชัดเจน และงานต้องมีความสอดคล้องกับบุคคลผู้ปฏิบัติพร้อมมีการระบุอำนาจหน้าที่ในความรับผิดชอบ

4) จัดระบบการทำงานอย่างมีความเหมาะสม หมายความว่า ในการบริหารองค์การนั้นมีความจำเป็นต้องใช้เทคนิคและวิธีการดำเนินการหลายอย่างและสิ่งเหล่านี้จะต้องคำนึงถึงสาระสำคัญหรือต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ขององค์การด้วย

5) มีการอำนาจการที่ดี หมายความว่า จะต้องมีการสื่อสารที่เป็นประสิทธิภาพ ซึ่งอาจมีการสั่งการทั้งที่เป็นแบบลายลักษณ์อักษรหรือการสั่งการด้วยวาจา

6) องค์การจะต้องสนองตอบต่อสภาพการณ์ทั่ว ๆ ไป ทั้งนี้เพื่อความอยู่รอดขององค์การและความก้าวหน้าในอนาคต

สรุปได้ว่าการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตนั้นมีความจำเป็นที่จะต้องนำหลักการและแนวคิดการบริหารมาใช้จัดการองค์กรถึงจะประสบความสำเร็จ แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าเมื่อนำหลักการแนวคิดการบริหารมาใช้เพื่อการบริหารองค์กรแล้วองค์กรจะประสบความสำเร็จเสมอไป การที่องค์กรจะประสบความสำเร็จได้นั้นมีความจำเป็นที่จะต้องนำปัจจัยอื่น ๆ มาประกอบใช้ให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ต่าง ๆ ทั่วไปของชุมชนด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

1. ความเป็นมาการดำเนินการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

การดำเนินการกิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตนั้น กรมการพัฒนาชุมชน มีภารกิจสำคัญในการสนองนโยบายกระทรวงมหาดไทย ในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก วิสาหกิจชุมชน และส่งเสริมระบบการจัดการทุนของชุมชนและการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้วยวิธีการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้ชุมชนมีศักยภาพในการบริหารจัดการสามารถพึ่งตนเองได้โดยในส่วนของ การส่งเสริมและพัฒนาทุนส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนในชนบทรวมตัวกันระดมเงินออมเพื่อจัดตั้งกองทุนของชุมชนในรูปแบบ "กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต" เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในด้านเงินทุนประกอบอาชีพหรือใช้จ่ายยามเดือดร้อนจำเป็น โดยการบริหารจัดการของสมาชิกและช่วยเหลือแบ่งปันกันในชุมชน โดยจัดตั้งครั้งแรกเมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2517 ที่ ตำบลชวโมง อำเภอสารภ จังหวัดเชียงใหม่ โดย ศ.ดร.ยุวัฒน์ วุฒิเมธี อดีตอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน ภายใต้ปรัชญา "ใช้หลักการออมทรัพย์เป็นอุปกรณ์ในการพัฒนาคน" เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณธรรม 5 ประการ คือ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความรับผิดชอบ ความเห็นอกเห็นใจ และความไว้วางใจในหมู่สมาชิก

2. แนวคิดกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

แนวคิดการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นแนวคิดดัดแปลงผสมผสานระหว่างแนวคิดของสหกรณ์การเกษตรเครดิตยูเนียนและสินเชื่อเพื่อการเกษตรคือ

- 1) การรวมคนในหมู่บ้านให้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
- 2) การแก้ไขปัญหาการขาดแคลนเงินทุนโดยการรวมกลุ่มออมเงิน

แล้วกู้ยืมไปลงทุน

3) การนำเงินทุนไปดำเนินการด้วยความขยัน ประหยัด เพื่อให้ได้ ทุนคืนและมีกำไรเป็นรายได้

4) การลดต้นทุนในการครองชีพ โดยการจัดตั้งศูนย์สาธิตการตลาดเพื่อแก้ไขปัญหาการซื้อของแพง

3. หลักการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ดำเนินการดังนี้

ความรู้สึกเป็นเจ้าของ กระตุ้นและปลุกฝังให้ชาวชนบทมีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นของตนเองเพื่อสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ ก่อให้เกิดความรับผิดชอบเกิดผลงานที่มีประสิทธิภาพ และหลักการพึ่งตนเอง โดยยึดถือคุณธรรม 5 ประการ ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความรับผิดชอบ ความเห็นอกเห็นใจกัน และความไว้วางใจกันซึ่งกันและกัน

4. วัตถุประสงค์ของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

1) เพื่อพัฒนาคนโดยการให้การศึกษาอบรม เพื่อพัฒนาตนเอง เพื่อสมาชิกและยึดหลักคุณธรรม 5 ประการ

2) เพื่อพัฒนาสังคม โดยให้เกิดความสามัคคี ความยุติธรรม เคารพศักดิ์ศรีของคน โดยให้มีเสียงเท่ากันและการทำงานร่วมกัน กล่าวคือในการพัฒนาสังคมจะมุ่งพัฒนาจิตใจของความเป็นประชาธิปไตย ความสามัคคีและการดำเนินงานในรูปกลุ่ม

3) เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ โดยการให้ชาวชนบทประหยัดออมทรัพย์ ซึ่งก่อให้เกิดทุนการวางแผนการใช้จ่ายเงิน การบริหารทุนฝึกการจัดการ การตลาด

5. ขั้นตอนการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์

ขั้นที่ 1 ศึกษาข้อมูล ศึกษาสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนในทางเศรษฐกิจและสังคม อาชีพ รายได้และสภาพปัญหาต่างๆ ของชุมชน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์

ขั้นที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ร่วมกับผู้นำชุมชน เพื่อให้ทราบถึงสภาพ ปัญหา สาเหตุของปัญหา และถ้ามีปัญหาก็เกี่ยวกับเงินทุนของชุมชน แหล่งเงินทุน การตลาดให้หาทางแก้ไขโดยการวางแผนการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์

ขั้นที่ 3 วางแผนการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

1) การนำความคิดเห็นเรื่องกลุ่มออมทรัพย์ฯ เผยแพร่แก่ประชาชนเพื่อตระหนักถึงปัญหาที่ประสบอยู่ว่าจะมีการแก้ไขอย่างไร

2) รวมกลุ่มผู้นำและให้ความรู้เข้าใจหลักการวัตถุประสงค์ และวิธีการดำเนินการกลุ่มออมทรัพย์ ให้ผู้นำที่ผ่านการให้ความรู้แล้ว นำแนวคิดเรื่องกลุ่มออมทรัพย์ไปเผยแพร่ และรวบรวมผู้สนใจ

ขั้นที่ 4 จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

1) นัดหมายผู้นำ ผู้สนใจ สมัครใจและศรัทธาในวิธีการของกลุ่มออมทรัพย์ฯ

เข้าร่วมประชุมและอธิบายวิธีการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์อย่างละเอียดทุกขั้นตอนแล้ว
ดำเนินการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ฯ

2) กำหนดกฎระเบียบ กฎเกณฑ์ของกลุ่มเพื่อถือเป็นข้อปฏิบัติในเรื่องเกี่ยวกับ
ค่าสมัคร ค่าธรรมเนียม กำหนดวันส่งสัจจะสะสม การนำเงินฝาก อื่น ๆ เลือกตั้งคณะกรรมการ
บริหารกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

3) จัดทำทะเบียนและบัญชีต่าง ๆ เช่น บัญชีรายชื่อสมาชิก ทะเบียนคุมเงิน
สัจจะสะสม บัญชีเงินฝาก บัญชีรายรับ รายจ่าย อื่น ๆ เป็นต้น

ขั้นที่ 5 การเพิ่มประสิทธิภาพของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เช่น การประชุม
คณะกรรมการบริหาร คณะกรรมการแต่ละคณะ การจัดประชุมสมาชิก

ขั้นที่ 6 การติดตามผลและนิเทศงาน

ในฐานะที่ผู้ศึกษาเป็นนักวิชาการพัฒนาชุมชนผู้รับผิดชอบงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อ
การผลิต จะเป็นผู้สนับสนุน ติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง พบปะพูดคุยคณะกรรมการ
สมาชิก เพื่อให้การแนะนำปรึกษา แก้ไขปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน

6. วิธีการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

หลักความเสมอภาค

ประการแรก ถือว่าคนทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย ทุกอาชีพ ที่อยู่ในหมู่บ้าน ตำบล
สามารถเป็นสมาชิกได้

ประการที่สอง สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ฯ ทุกคนต้องเสียค่าธรรมเนียมแรกเข้า
และค่าสมัครตามระเบียบที่กลุ่มกำหนด

ประการที่สาม สมาชิกทุกคนมีสิทธิจะใช้บริการของกลุ่มเท่าเทียมกัน และทุกคนมี
ความเสมอภาคในการถูกทำโทษจากกลุ่ม

1) การรับสมาชิก

สมาชิกแบ่ง 3 ประเภท

สมาชิกสามัญ ได้แก่

1) เป็นผู้มิถุมิลาเนาในตำบล หรือมีที่ดินทรัพย์สินอื่นที่ใช้
ประกอบอาชีพอยู่ในตำบล ซึ่งเป็นที่ตั้งของกลุ่มออมทรัพย์ฯ นั้น

2) เป็นผู้บรรลุนิติภาวะหรือถ้าเป็นผู้เยาว์ควรได้รับความ
ยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม

3) เป็นผู้มิมีนิสัยติงาม มีศีลธรรม มีความรู้และเห็นชอบกลุ่มออมทรัพย์

4) เป็นผู้พร้อมจะปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม

5) เป็นข้าราชการที่เกษียณอายุ หรือลาออกจากราชการหรือพ้นสภาพจากการเป็นข้าราชการแต่ต้องอยู่ในตำบล หมู่บ้าน

6) เป็นผู้ที่คณะกรรมการมีมติเห็นชอบให้เข้ารับเป็นสมาชิก

สมาชิกวิสามัญ ได้แก่สมาชิกที่เป็นกลุ่มต่าง ๆ ที่อยู่ตำบล หมู่บ้าน และได้สมัครเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ฯ โดยประธานหรือผู้ที่ได้รับมอบอำนาจ

สมาชิกกิตติมศักดิ์ ได้แก่ ข้าราชการพลเรือน ทหาร ตำรวจ หรือคนบติ ซึ่งสนใจการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์ฯ และได้สมัครเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ฯ

1) การสมัครเข้าเป็นสมาชิกผู้สมัครเข้าเป็นสมาชิกต้องยื่นคำขอตามแบบฟอร์มของกลุ่มพร้อมทั้งชำระค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ตามระเบียบว่าด้วยการสมัครเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มโดยมีสมาชิกรับรองอย่างน้อย 2 คน

2) หน้าที่ของสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต สมาชิกต้องส่งเงินสัจจะสะสมอย่างต่อเนื่องโดยไม่ขาด ซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่ของตนเองเมื่อสมาชิกกู้ยืมเงิน จะต้องส่งเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยคืน กลุ่มด้วยความเต็มใจและตรงตามเวลาที่กำหนด สมาชิกต้องร่วมกันเป็นกรรมการกลุ่มด้วยความ เต็มใจ ไม่ผิดนัดประชุม และร่วมแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมอย่างจริงจังและเปิดเผย

3) กิจกรรมของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต การกู้ยืม เมื่อกกลุ่มออมทรัพย์ดำเนินการมาช่วงระยะเวลาหนึ่ง คณะกรรมการก็จะดำเนินการให้สมาชิกกู้เงิน ซึ่งประเภทเงินกู้มีดังนี้ กู้ฉุกเฉิน คือการกู้ด้วยความเดือดร้อนอย่างกระทันหัน เช่น การเจ็บไข้ อุบัติเหตุ วงเงินกู้ตามที่คณะกรรมการกำหนดและส่งคืน ตามกำหนดอย่างเคร่งครัด กู้สามัญ เป็นการกู้เงินแก่สมาชิกเพื่อนำไปใช้จ่ายลงทุนในการปรับปรุงพัฒนาอาชีพ อื่น ๆ ตามความจำเป็น ศูนย์สาธิตการตลาด หมายถึงร้านค้าของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่สมาชิกกลุ่ม ทุกคนเป็นเจ้าของ เป็นกิจกรรมหนึ่งของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อบรรเทาและแก้ไขปัญหาการซื้อของราคาแพงโดยวิธีรวมกันซื้อ ยุ้งฉาง หมายถึง กิจกรรมหนึ่งของกลุ่มออมทรัพย์ฯ ที่ดำเนินการซื้อขายข้าวหรือผลผลิตอื่น ๆ เพื่อแสวงหากำไรหรือการแก้ปัญหาการขายผลผลิตราคาตกต่ำโดยรวมกันขาย ธนาคารข้าว หมายถึงกิจกรรมที่ให้บริการด้านการ ให้ข้าวเพื่อบริโภค หรือพันธุ์ข้าว โดยการให้เปล่า ให้ยืมและให้กู้ (กรมการพัฒนาชุมชน 2525: 7 – 30)

แนวคิดเกี่ยวกับองค์กรชุมชน

ไพร์ตัน เตชะรินทร์ (2526) ได้ให้ความหมายขององค์กรประชาชนไว้ว่า องค์กรประชาชน คือ การรวมประชาชนในหมู่บ้านหรือตำบล ในรูปของกลุ่มตั้งแต่สองคนขึ้นไป

เพื่อดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งตามวัตถุประสงค์ของกลุ่ม หรือสนองตอบวัตถุประสงค์ของชุมชนหรือสนองวัตถุประสงค์ทางราชการ หรือหน่วยงานเอกชนที่ให้การสนับสนุนกลุ่ม ที่จัดตั้งขึ้นอาจจัดตั้งขึ้นอย่างไม่เป็นทางการ กล่าวคือ ไม่มีกฎหมายมารองรับ แต่อาจจะมีระเบียบของทางราชการหรือระเบียบที่กลุ่มจัดทำขึ้นเอง เพื่อใช้เป็นแนวทางดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม และกลุ่มที่เป็นทางการซึ่งจัดตั้งขึ้นมาโดยมีกฎหมายรองรับอาจเป็นนิติบุคคลแล้วแต่กรณี

อคิน รพีพัฒน์ (2527) ได้กล่าวถึง ลักษณะขององค์กรประชาชนว่า องค์กรประชาชนจะต้องเป็นตัวแทนที่แท้จริงและควรทำการต่าง ๆ บนพื้นฐานแห่งความต้องการของผู้อยู่อาศัยในชุมชนมิใช่ตั้งเพื่อทำงานให้หน่วยงาน/องค์กรภายนอกโดยหลักการแล้วคณะกรรมการชุมชนจะต้องเป็นอิสระปราศจากการควบคุม และต้องมีอำนาจที่แท้จริงในการตัดสินใจ มีความคิดริเริ่มและมีสิทธิร่วมในทุก ๆ ด้านของสังคม

ไพศาล ชวงษ์ (2530) ได้กล่าวว่า องค์กรชุมชนในปัจจุบันเป็นเพียงแค่รูปแบบขององค์กรของทางราชการ ที่ไปรองรับระบบการทำงานของหน่วยงานรัฐ เป็นกลุ่มอาชีพ เพศ วัย การเมือง ฯลฯ และมักจะเป็นผลประโยชน์ส่วนบุคคล มีการตั้งกฎระเบียบขึ้นจากทางราชการส่วนกลางและประกาศใช้ทั่วประเทศ ทุกชุมชนต้องใช้กฎระเบียบเดียวกัน

ดังนั้น อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า องค์กรประชาชน หมายถึง กลุ่มคนจำนวนหนึ่ง ซึ่งมารวมกันเพื่อดำเนินกิจกรรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้และแก้ไขปัญหาชุมชนร่วมกัน โดยยึดหลักการสำคัญ คือการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการก่อรูป การตัดสินใจ การวางแผนดำเนินงาน การปฏิบัติต่อกันและมีการติดต่อสื่อสารกันอย่างเป็นระบบในชุมชน ปัญหาที่พบบ่อยในการทำงานชุมชน คือ เรามักให้ความสนใจแต่เฉพาะโครงสร้าง หรือองค์กรชุมชนที่เป็นทางราชการเท่านั้น ส่วนองค์กรชุมชน และโครงสร้างที่ไม่เป็นทางราชการนั้นเรามักไม่ค่อยให้ความสนใจซึ่งแท้ที่จริงองค์กรเหล่านั้น เป็นโครงสร้างสำคัญที่ซับซ้อนกันอยู่ เป็นโครงสร้างที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ และอาจมีความหมายต่อชีวิตจริงของชาวบ้าน มากกว่าโครงสร้างเป็นทางการ มีหน่วยงานของรัฐจัดตั้งขึ้นในชุมชนแต่ละแห่งมักมีกลุ่มผู้นำ แบบไม่เป็นทางการหรือผู้นำธรรมชาติ เช่น ผู้นำศาสนา ผู้ประกอบพิธีกรรม ผู้นำทางวัฒนธรรม หรือผู้นำภูมิปัญญาชาวบ้านที่ชาวบ้านให้ความเคารพ ซึ่งเราไม่ค่อยให้ความสนใจผู้นำกลุ่มนี้เท่าที่ควร องค์กรที่ไม่เป็นทางการเหล่านี้ มีส่วนสำคัญในการเสริมให้การทำงานชุมชนมีความยืดหยุ่น องค์กรที่มีอยู่ในชุมชนถือได้ว่าเป็นทุนทางสังคม ที่ชุมชนมีอยู่ก่อนการรู้จักและเข้าใจโครงสร้างและองค์กรชุมชน ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ จะช่วยเราเข้าใจได้ดีขึ้นว่ามีปัญหาอะไรในชุมชนที่เราควรระวัง เช่น ความสัมพันธ์เชิงอำนาจภายในชุมชนเป็นอย่างไร คนกลุ่มไหน หรือตระกูลไหน มีบทบาทต่อชุมชนเชิงการเมือง เศรษฐกิจและสังคม และมีความสัมพันธ์เชิงมิตรภาพและ

ขัดแย้งกับคนกลุ่มไหนบ้าง เป็นต้น ข้อมูลเหล่านี้จะช่วยให้เราเข้าใจโครงสร้างองค์กรชุมชน ได้รอบด้าน ทั้งโครงสร้างและองค์กรที่เป็นทางราชการ ช่วยให้เราเข้าใจความสัมพันธ์ทางสังคม ในแง่มุมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนนั้นได้ดีขึ้น

องค์กรชุมชน คือ การรวมตัวของประชาชนในรูปกลุ่ม มีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนิน กิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ประกอบด้วยคณะกรรมการ สมาชิกกลุ่มที่มีปฏิสัมพันธ์กัน ในการ ดำเนินกิจกรรมภายใต้ระเบียบ กฎเกณฑ์ ที่ร่วมกันกำหนดขึ้นเพื่อใช้กองทุนหรือทรัพยากร ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

การพัฒนาที่ผ่านมาในประเทศไทยนั้น มักเกิดจากการคิดวิเคราะห์ วางแผนของ ผู้เชี่ยวชาญภายนอก ทำให้ประชาชนในพื้นที่ อยู่ในสภาพที่รองรับการพัฒนามากกว่าจะเป็น ฝ่ายกำหนดการพัฒนา ทำให้ขาดการพัฒนาศักยภาพของประชาชนในพื้นที่ และผลการพัฒนา มักไม่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและสภาพพื้นที่ การพัฒนาที่เหมาะสมที่สุดนั้น ควรประสานพลังภายนอกและภายในชุมชน เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุด ในการ กำหนดแนวทางและการวางแผนการพัฒนาชุมชนของตนเอง ซึ่งจะสอดคล้องกับสภาพที่แท้จริง ตรงตามความต้องการของประชาชนทำให้เกิดความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนา และมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ (รัตนา บุญมัธยะและคณะ, 2543)

กระบวนการของการมีส่วนร่วมนั้น มิได้ขึ้นอยู่กับการริเริ่มหรือการวางแผนโดยรัฐ แต่ความสำเร็จนั้นอยู่ที่ประชาชนในชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการอย่างเป็นอิสระ เน้นการทำงานในรูปกลุ่ม หรือองค์กรชุมชน ที่มีวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมอย่างชัดเจน พลังกลุ่มจะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้งานพัฒนาต่าง ๆ บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย นอกจากนั้น การพัฒนา จำเป็นต้องมีการรวมพลังในลักษณะเบญจภาคี ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการและประชาชน เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาของท้องถิ่น (ปาริชาติ วลัยเสถียรและคณะ, 2543 อ้างโดยสุนิจ พิทักษ์ชาติ, 2545)

ปัจจุบันหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ต่างก็มุ่งส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการพัฒนาชุมชนของตนให้มากที่สุด เนื่องจากเล็งเห็นความสำคัญว่า การมีส่วนร่วมเป็น หัวใจสำคัญของการพัฒนา เป็นการรวมพลังความคิด พลังกาย พลังใจ และทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน ออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชน เป็นการสนับสนุนการปกครองในระบอบ ประชาธิปไตย การกระจายอำนาจ และสอดคล้องกับปรัชญาทางสังคม และการเมือง

ที่ต้องการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การวางแผน การปฏิบัติและการ ประเมินผล (สมนึก ปัญญาสิงห์, 2532)

นอกจากนี้ แนวคิดของการมีส่วนร่วมของประชาชนนี้มีสมมุติฐานว่า ถ้าหากประชาชน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ แล้วประชาชนย่อมยินดีให้ความร่วมมือ หรือมีพันธะ ภาระ (Commitment) ในเรื่องนั้น ๆ (บัณฑูร อ่อนดำ, 2521) ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องทำการศึกษา และทำความเข้าใจในเรื่องความหมายความสำคัญของขั้นตอน เงื่อนไข และระดับการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน

ยูวัฒน์ วุฒิเมธี (2526) อ้างโดย สุวณิช พิทักษ์ชาติ (2545) กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วม ของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มการพิจารณา การตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบต่อตัวประชาชนเอง ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2526) ได้เสนอความหมายและหลักการสำคัญ เรื่องนโยบายการมีส่วนร่วม ของชุมชนในการพัฒนา ไว้ว่าการมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาส ให้ประชาชนในชุมชนทั้งในรูปส่วนบุคคล กลุ่มคน ชมรม สมาคม และองค์การอาสาสมัครรูปต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่องร่วมกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้ ทงศ์ศักดิ์ คุ่มไชนะ (2541) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนดังนี้

1) การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม เกี่ยวข้องในการดำเนินการพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิด สร้างสรรค์ ความรู้ และความชำนาญ ร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุนการ ติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

2) การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการที่ประชาชน กลุ่มเป้าหมาย ได้รับ โอกาส และได้ใช้โอกาสที่ได้รับแสดงออก ซึ่งความรู้สึกรักใคร่ แสดงออกซึ่งสิ่งที่เขามี แสดงออก ซึ่งสิ่งที่เขาต้องการ แสดงออกซึ่งปัญหาที่เขากำลังเผชิญ และแสดงออกซึ่งวิธีแก้ไขปัญหา และลงมือปฏิบัติ โดยการช่วยเหลือของหน่วยงานภายนอกน้อยที่สุด

3) การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนทั้งในรูป ส่วนบุคคล กลุ่มคน ชมรม สมาคม มูลนิธิ และองค์การอาสาสมัครรูปแบบต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่องร่วมกัน

นอกจากนี้การมีส่วนร่วม (Participation) ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้หลากหลายซึ่งก็มีความสอดคล้องกันอยู่ คือเป็นการคืนอำนาจ (Empowerment) ให้ประชาชนในการกำหนดการพัฒนาต้องมีส่วนร่วมในการวางแผน และดำเนินการในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนในอนาคต ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม (Group Situation) ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องให้กระทำการให้ (Contribution) บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้นให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบ (นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, 2527, หน้า 183, สายทิพย์ สุคติพันธ์, 2534, หน้า 92)

การที่ประชาชนพัฒนาความสามารถของตนในการจัดการควบคุมการใช้ และกระจายทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจ และสังคม การมีส่วนร่วมในความหมายนี้จึงเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนวทางการปกครองในระบอบประชาธิปไตยซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนพัฒนาการรับรู้สติปัญญา และความสามารถในการตัดสินใจกำหนดชีวิตด้วยตนเอง ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นทั้งวิธีการ (Means) และเป้าหมาย (Ends) ในเวลาเดียวกัน (ปาริชาติ วัลย์เสถียร, 2543, หน้า 135) มีความหมายในทางด้านจิตใจและอารมณ์ของบุคคลในสถานการณ์กลุ่มทำให้เกิดกระบวนการให้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนิน พัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ไขปัญหาของตนเอง (Davis Keith อ้างอิงใน พวงทอง โยธาใหญ่, 2545, หน้า 15, Erwin อ้างอิงใน สุวรรณ พินิตานนท์, 2546, หน้า 46)

ในส่วนของการมีส่วนร่วมในงานพัฒนา (People Participation for Development) ได้รับการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐถือเป็นรากฐานอันสำคัญยิ่งต่อการพัฒนา เพื่อให้การดำเนินการใด ๆ ของภาครัฐสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนได้มากที่สุด รัฐจึงคำนึงถึง “มติมหาชน” ที่เป็นสิ่งสะท้อนถึงความต้องการของประชาชน เพื่อเป็นปัจจัยสำคัญ ทำให้งานพัฒนาต่าง ๆ บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมายตามความต้องการของภาครัฐ และประชาชนโดยการมีส่วนร่วม (โกเมท ทองภิญโญชัย, 2540, หน้า 12) นอกจากนี้ การพัฒนาจำเป็นต้องมี การรวมพลังในลักษณะเบญจภาคี ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ และประชาชนเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาของท้องถิ่น (ปาริชาติ วัลย์เสถียร, 2543, หน้า 136)

การมีส่วนร่วม เป็นกลไกให้ประชาชนจะเข้าไปมีส่วนร่วมก่อให้เกิดกระบวนการและโครงสร้างที่ประชาชนสามารถร่วมกันตัดสินใจในระดับต่าง ๆ ทางการจัดการบริหารและทางการเมืองเพื่อกำหนดความต้องการที่จะแสดงออกซึ่งความต้องการของตน การจัดอันดับความสำคัญการเข้าร่วมในการพัฒนา และประโยชน์จากการพัฒนานั้น โดยเน้นการให้อำนาจ

การตัดสินใจแก่ประชาชนในชุมชนโดยร่วมกันตัดสินใจแบบกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (WHO/UNICEF, 1978, P. 11, Wertheim, 1981, pp.3-5 อ้างอิงใน ปาริชาติ วลัยเสถียร, 2543, หน้า 136) และเป็นโอกาสให้ประชาชน เป็นฝ่ายตัดสินใจกำหนดความต้องการของตนเอง เป็นการเสริมพลังอำนาจให้ประชาชนระดมขีดความสามารถในการจัดการทรัพยากร การตัดสินใจและควบคุมกิจกรรมต่าง ๆ มากกว่าที่จะเป็นฝ่ายตั้งรับ เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจ และสังคมทำให้ประชาชนได้พัฒนาการรับรู้ และภูมิปัญญาซึ่งแสดงออกในการตัดสินใจ ในการกำหนดชีวิตของคน โดยภาครัฐจะต้องคืนอำนาจในการกำหนดการพัฒนาให้แก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชน ได้มีโอกาสในการแสดงความต้องการแสวงหาทางเลือก หรือเสนอข้อเรียกร้องเพื่อปกป้องผลประโยชน์ร่วมของกลุ่ม และเป็นผู้มีบทบาทหลักในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาชุมชน (Cemer, อ้างอิงใน Patricia Lundy, 1999, p. 125, ปกรณ์ ปรียากร, 2530, หน้า 64, Rudolpho Stavenhagen, 1970, p. 60 อ้างอิงใน ปาริชาติ วลัยเสถียร, 2543, หน้า 137)

สรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐ โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานหรือร่วมเสนอแนะทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ และมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง และรับฟังความคิดเห็นของประชาชน โดยการเสนอแนะทางที่นำไปสู่การแก้ไขปัญหาต่อความต้องการของประชาชน และจะช่วยทำให้เจ้าหน้าที่ของภาครัฐมีความใกล้ชิดกับประชาชนได้รับทราบความต้องการ ปัญหา อุปสรรค ลดความขัดแย้ง และต่อต้าน เสริมสร้างให้ประชาชน ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจต่อการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ

2. ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

ขั้นตอนการมีส่วนร่วม เป็นการที่ประชาชนมีบทบาทตัดสินใจตั้งแต่เริ่มต้นโครงการ โดยการรับทราบปัญหา ร่วมคิด ร่วมหาแนวทางที่จะแก้ไขปัญหาต่างๆ ไปจนกระทั่งถึงเมื่อโครงการต่าง ๆ เกิดขึ้นก็มีบทบาทติดตามโดยตลอด ดังนั้นขั้นตอนการมีส่วนร่วมในชุมชนต้องร่วมใน การตัดสินใจ รวมปฏิบัติการ ร่วมในผลประโยชน์ และร่วมในการประเมินผล (Cohen and Uphoff, 1980, p. 219) เป็นกระบวนการมีส่วนร่วมที่อาจจะเรียกว่า การสร้างหรือแสวงหาฉันทามติ (Seed Consensus หรือ Consensus Building หรือ Consent Building) และกระบวนการมีส่วนร่วมสาธารณะที่สูงที่สุดคือการที่ประชาชนทุกคนมีสิทธิ์ที่จะตัดสินใจด้วยตนเองแต่ละคน ทีละคน การตัดสินใจตรงนี้ใช้กระบวนการที่เรียกว่า การลงประชามติ (Referendum) ในกรณีที่เรื่องที่จะตัดสินใจนั้นชัดเจนและไม่ซับซ้อน แต่อาจจะทำให้เกิดปัญหา

ความขัดแย้งในกรณีนี้ที่ประชาชนมีความคิดเห็นต่างกัน (ชัยอนันต์ สมุทวณิช และคณะ, 2544, หน้า 66)

ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

1) ร่วมในการริเริ่มโครงการ ร่วมค้นพบปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ร่วมตัดสินใจกำหนดความต้องการและร่วมลำดับความสำคัญของความต้องการ

2) ร่วมวางแผน แสดงความคิดเห็น กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงาน

3) ตัดสินใจเลือกแนวทางในการแก้ไขปัญหาการดำเนินโครงการหรือการปฏิบัติ ในกิจกรรมการพัฒนาดำเนินการตามแผน

4) การประเมินผลโครงการ เพื่อให้รู้ว่าผลการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ (อภิญา กังสนารักษ์, 2544: 14-15, อคิน รพีพัฒน์, 2547: 49 อ้างอิงใน สุทธิ วรประดิษฐ์, 2553, หน้า 3)

สำหรับรูปแบบและขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชนแบ่งได้ ดังนี้

1) การรับรู้ข่าวสาร (Public Information) จะต้องได้รับการแจ้งให้ทราบถึงรายละเอียดของโครงการที่จะดำเนินการ

2) การปรึกษาหารือ (Public Consultation) เพื่อที่จะรับฟังความคิดเห็นและตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดความเข้าใจโครงการและกิจกรรมมากขึ้น และเพื่อให้มีการให้ข้อเสนอแนะเพื่อประกอบทางเลือกในการตัดสินใจ

3) การประชุมรับฟังความคิดเห็น (Public Meeting) เพื่อให้ประชาชนและฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรม และผู้มีอำนาจตัดสินใจในการทำโครงการหรือกิจกรรมนั้น ได้ใช้เวทีสาธารณะในการทำความเข้าใจ และแสดงความคิดเห็น

4) การร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) เป็นเป้าหมายสูงสุดของการมีส่วนร่วมของประชาชนจะมีบทบาท ชี้นำการตัดสินใจได้

5) การใช้กลไกทางกฎหมาย เป็นลักษณะของการเรียกร้องและป้องกันสิทธิของตนเองอันเนื่องมาจากการไม่ได้รับความเป็นธรรม (ปนัดดา บรรณ, 2548, หน้า 17-19)

การมีส่วนร่วมของประชาชน การรับฟังความคิดเห็น การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม รวมทั้งพัฒนาทักษะและศักยภาพของข้าราชการทุกระดับควบคู่กันไปด้วย การส่งเสริมการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ถือได้ว่าเป็นเงื่อนไข และเป็นกุญแจดอกสำคัญของความสำเร็จของการพัฒนาระบบราชการให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน และเอื้อต่อประโยชน์สุขของประชาชน เพราะกระบวนการมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยสำคัญ

ที่สนับสนุน และส่งเสริมให้ระบบราชการมีพลังในการพัฒนาประเทศอย่างสร้างสรรค์ อันเป็นเป้าหมายหลักของการพัฒนาราชการยุคใหม่ จากทุกภาคส่วนของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประชาชนผู้มีส่วนได้เสีย และชุมชนท้องถิ่น จะช่วยทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีความใกล้ชิดกับประชาชนได้รับทราบความต้องการและปัญหาที่แท้จริง ลดความขัดแย้งและต่อต้าน ทั้งยังเป็น การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่เสริมสร้างให้ประชาชน ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจในประเด็นสาธารณะ ดังนั้นการเปิดโอกาสให้ประชาชนและเครือข่ายภาคประชาสังคมทุกภาคส่วนเข้ามาเป็นหุ้นส่วน จะประสบความสำเร็จหรือไม่ ขึ้นอยู่กับหน่วยงานราชการต่าง ๆ จะสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนมากน้อยเพียงใด รวมทั้งต้องอาศัยกระบวนการความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในสังคมที่เป็นพันธมิตรของภาคราชการ เพื่อทำให้เกิดการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เกิดการแบ่งสรรทรัพยากรอย่างยุติธรรม และลดความขัดแย้งในสังคม และที่สำคัญที่สุด คือการสร้างกลไกของ การพัฒนาระบบราชการที่ยั่งยืน (สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2549, หน้า 2-3)

อุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การครอบงำโดยรัฐบาล และกลุ่มบุคคลต่าง ๆ (Obaidullah Khan, 1979, p.1) การมีส่วนร่วมของประชาชนอาจถูกจำกัดโดยลักษณะโครงสร้างทางวัฒนธรรมทางสังคม และวัฒนธรรมไทย ความเกรงใจมีผลทำให้คนบางกลุ่มในชุมชนเข้าร่วมในโครงการต่างๆ นอกจากนี้ยังมีการไม่แสดงความเห็นซึ่งอาจเกิดจากความเกรงใจ หรือความกลัว (อศิน รพีพัฒน์ อังใน ปรัชญา เวสารัชช, 2528, หน้า 20 อ้างอิงใน ปาริชาติ วลัยเสถียร, 2543, หน้า 166-167)

3. ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน

ทงศ์ศักดิ์ คุ่มไชนะ (2541) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานอันชอบธรรมของทุกคนที่เราเคารพ ให้การยอมรับและยกย่อง โดยการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงออกเกี่ยวกับการปรับปรุงวิถีชีวิตของเขา การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเรื่องของการปฏิบัติการเป็นกลุ่ม หรือของกลุ่มอันเป็นผลมาจากความรู้สึกผูกพันของสมาชิกแต่ละคนที่เข้ามาร่วมเพื่อพิทักษ์ประโยชน์ของเขา และในขณะเดียวกันก็ได้ประโยชน์แก่ส่วนร่วมด้วย การมีส่วนร่วมจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นและเป็นตัวชี้วัดของการพัฒนาชุมชน ยิ่งประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากเท่าใด ยิ่งแสดงว่าประชาชนจะได้รับประโยชน์จากการพัฒนา มากยิ่งขึ้น

นิรันดร์ จงวุฒิวาศย์ (2527) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมอาจเกิดจากแนวคิดอื่น ๆ เช่น ความศรัทธาที่มีต่อบุคคลที่เคารพนับถือ หรือมีเกียรติยศ ตำแหน่งทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ

1) ความเกรงใจที่มีต่อบุคคลที่เคารพนับถือหรือมีเกียรติยศ ตำแหน่ง ให้ประชาชนเกิดความจริงใจที่จะมีส่วนร่วมด้วยทั้ง ๆ ที่ยังไม่มีความศรัทธา หรือความเต็มใจอย่างเต็มเปี่ยมที่จะกระทำ

2) อำนาจบังคับที่เกิดจากบุคคลที่มีอำนาจเหนือกว่า ทำให้ประชาชนถูกบังคับให้มีส่วนร่วมในการกระทำต่าง ๆ จารุพงษ์ พลเดช (2546) กล่าวถึง การบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ในบทความทางวิชาการว่า จุดแข็งหรือความสำคัญของการบริหารแบบการมีส่วนร่วมและการให้อำนาจปฏิบัติ คือการสร้างระบบการบริหาร ที่เริ่มจากการมีส่วนร่วมของคนในองค์กรในเรื่องต่าง ๆ การมีส่วนร่วมจะเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงนำคนในองค์กรไปสู่ความเกี่ยวข้อง เกิดความผูกพันกันของคนและงาน และพัฒนาให้คนในองค์กรไปสู่ข้อผูกมัด และข้อตกลงซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าขององค์กรมีพันธะสัญญา (Commitment) ต่อการปฏิบัติเพื่อเป้าหมายสูงสุดขององค์กร

4. ปัจจัยของการมีส่วนร่วมของประชาชน

เพ็ญแข ศรีสุทธิกุล (2542) ได้ระบุว่า World Health Organization ได้เสนอปัจจัยพื้นฐานในการระดมการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 3 ประการ คือ

1) ปัจจัยของสิ่งจูงใจการเข้าร่วมกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งจะมีเหตุผล 2 ประการ คือ การมองเห็นว่าตนจะได้ผลประโยชน์ตอบแทนในสิ่งที่ตนทำไป ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องของการกระตุ้นให้เกิดมีสิ่งจูงใจ ประการที่สอง การที่ได้รับการบอกกล่าวหรือชักชวนจากเพื่อนให้เข้าร่วม โดยมีสิ่งจูงใจเป็นตัวนำ ซึ่งถือเป็นเรื่องของการก่อให้เกิดมีสิ่งจูงใจ

2) ปัจจัยโครงสร้างของช่องทางในการเข้ามีส่วนร่วม เนื่องจากการเข้ามามีส่วนร่วมกันนั้น มิได้มีการจัดรูปแบบความสัมพันธ์ที่เหมาะสม เช่น ภาวะผู้นำ กฎระเบียบ แบบแผน ลักษณะการทำงาน เงื่อนไขการเข้าร่วม เป็นต้น ดังนั้นพื้นฐานทางด้านโครงสร้างของช่องทางในการเข้าร่วม จึงควรมีลักษณะดังนี้ เปิดโอกาสให้ทุก ๆ กลุ่มในชุมชน มีโอกาสเข้าร่วมอาจจะอยู่ในรูปของตัวแทนหรือการเข้าร่วมโดยตรงควรมีเวลากำหนดที่ชัดเจน เพื่อผู้เข้าร่วมจะสามารถกำหนดเงื่อนไขของตนเองได้ตามสภาพที่เป็นจริงของคน กำหนดลักษณะที่แน่นอนว่าจะทำอะไร ปัจจัยอำนาจในการส่งเสริมกิจกรรมของการมีส่วนร่วม โดยปกติ ที่ผ่านมา ในกิจกรรมหนึ่ง ๆ แม้ว่าประชาชนจะเห็นด้วยได้มีโอกาสเข้าร่วม แต่ก็อาจกำหนดเป้าหมายวิธีการหรือผลประโยชน์ของกิจกรรม แต่ขึ้นอยู่กับกำหนัด และการจัดสรรของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งไม่อาจจะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

นำชัย ทุนผล (2528) อ้างโดย สุวนิจ พิทักษ์ชาติ (2545) กล่าวว่า การก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน มีดังนี้

1) รัฐบาลจะต้องเสริมสร้างบรรยากาศทางการเมือง ที่เอื้ออำนวยต่อการส่งเสริมบทบาทของประชาชนในการพัฒนาประเทศ ระบบราชการจะต้องมีการยืดหยุ่นพอสมควรในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

2) สร้างความรู้สึกสำนึกในชุมชน เพื่อให้เกิดภาวะห่วงใย ที่จะทำการอย่างใดอย่างหนึ่งของคนในชุมชน โดยอาศัยกระบวนการสื่อสารในลักษณะการพูด การ เขียน หรือทำแบบอย่างให้ดูโดยมีการสร้างแบบอย่างที่เหมาะสม เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน

3) ใช้ประสบการณ์ที่เป็นความสำเร็จ เป็นเครื่องจูงใจ หรือสร้างความเชื่อมั่นให้กับบุคคลในการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา

4) สร้างศรัทธา หรือความเชื่อถือที่มีต่อผู้นำ ในการสร้างความร่วมมือร่วมกันทำงานซึ่งอาจทำให้การทำความคุ้นเคยกับชาวบ้าน วัฒนธรรมนิยมประเพณีนิยมของชาวบ้าน ช่วยงานของพวกเขาเท่าที่จะทำได้ และจะต้องมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อคนในชุมชน

5) มีการสร้างกลุ่มในชุมชน โดยเน้นพวกเกษตรกรรายย่อย หรือพวกที่มีระบบเศรษฐกิจต่ำ เพื่อให้เกิดผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจแก่สมาชิก และสนองความต้องการของกลุ่มในการดำเนินงานของกลุ่มนี้จำเป็นต้องมีการดำเนินการอย่างมีระบบ โดยเน้นถึงการดำเนินการร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในการวางแผนและการตัดสินใจ

6) มีการให้การศึกษาแก่สมาชิกของกลุ่ม เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการทำงานร่วมกัน และมีการยอมรับสิ่งใหม่ไปปฏิบัติ

7) มีการเสริมสร้าง การใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ ทรัพยากรในที่นี้ หมายถึง ทรัพยากรทางกายภาพ ซึ่งนักพัฒนาจำเป็นต้องแสวงหา เช่น บุคคลที่มีความรู้ในชุมชน บุคคลที่มีลักษณะการเป็นผู้นำ หรือผู้ที่มีความสามารถเด่น ๆ แต่แอบแฝงอยู่ในกลุ่มย่อย ควรให้ความสำคัญในการดึงเข้ามามีบทบาท ในการร่วมแสดงความคิดเห็น และร่วมปฏิบัติ

8) เปิดโอกาสให้ทุกคนในชุมชน มีการลงมือปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อให้เห็นผลที่จะเกิดขึ้นซึ่งจะทำให้บุคคลมีความเข้าใจ และมีกำลังใจในการเข้ามามีส่วนร่วมต่อไป

จากแนวความคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน จะเห็นได้ว่าการดำเนินงาน หรือการกระทำกิจกรรมใด ๆ ก็ตาม ถ้าขาดความร่วมมือ ขาดการมีส่วนร่วมแล้ว กิจกรรมหรือโครงการนั้น ๆ ก็ไม่สามารถดำเนินงานต่อไปได้ การมีส่วนร่วมของประชาชนจะเกิดขึ้นได้ในการพัฒนาชุมชน ต้องเริ่มจากประชาชน (Start where the people are) และประชาชนต้องช่วยตัวเอง (Self-Help) ซึ่งเท่ากับว่าการที่ประชาชนจะริเริ่มช่วยตนได้ ประชาชนต้องมีโอกาสที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม เพราะการมีส่วนร่วมจะทำให้ผู้มีส่วนร่วมเข้าใจสถานการณ์และอุทิศตน

มากยิ่งขึ้น การมีส่วนร่วมของชุมชนจะต้องมีขึ้นโดยตลอด ตั้งแต่การวางแผนโครงการ การเลี้ยวละกำลังแรงงาน วัสดุ กำลังเงินหรือทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนนั้น หากชุมชนมีประชาชนเป็นพลังสำคัญ ในการร่วมกิจกรรมใด ๆ ก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน ก็จะส่งผลให้การกระทำกิจกรรมนั้น ๆ ประสบผลสำเร็จ มีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น มีความสำคัญในฐานะเป็นทรัพยากรนำเข้า (Input) การพัฒนาหากปราศจากพลังส่วนนี้แล้ว ก็จะเป็นการพัฒนาที่มีลักษณะที่เป็น การให้แต่ฝ่ายเดียว โดยผู้รับมิได้ร่วมใช้ความพยายามใด ๆ ขาดความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของผูกพันกับกิจกรรมการพัฒนา นั้น จึงทำให้การพัฒนาเป็นไปอย่างย่อหย่อน ขาดความยั่งยืนในการพัฒนา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา จึงเป็นหนทางที่จะสร้างความสำเร็จให้กับงานพัฒนา นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้ ดังนั้น การมีส่วนร่วมจึง หมายถึง ความร่วมมือของประชาชน ในกิจกรรมตามภารกิจหน้าที่ที่กำหนดไว้ในระเบียบของกิจกรรมนั้น ๆ ซึ่งมีรายละเอียดในการ มีส่วนร่วมแต่ละด้าน ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม ตัดสินใจ วางแผนกำหนดแนวทาง หมายถึง การร่วมปรึกษาหารือ พุดคุยปัญหา ร่วมเสนอแนวทาง ทางเลือก หรือแนวทางเพื่อดำเนินงานหรือปัญหาในการดำเนินงาน

2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน หมายถึง ร่วมในการดำเนินงานในกิจกรรมตามภารกิจหน้าที่และแนวทางที่กำหนด เช่น ร่วมประชุม ร่วมดำเนินการ ร่วมในการตัดสินใจ ร่วมในการส่งเสริมสนับสนุน และประสานงาน ร่วมติดตามประเมินผล ร่วมประชาสัมพันธ์ เผยแพร่การดำเนินงาน

3) การมีส่วนร่วมรับประโยชน์ หมายถึง ผลประโยชน์ที่คณะกรรมการและสมาชิกกองทุนได้รับการเข้าร่วมในกิจกรรมของกองทุน

4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล หมายถึง การร่วมติดตามแนะนำ สนับสนุน ตรวจสอบ การดำเนินกิจกรรม และร่วมประเมินผลการดำเนินงานของกองการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนได้เสนอความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ พิจารณาตัดสินใจดำเนินกิจกรรม การร่วมปฏิบัติกิจกรรมและร่วมรับผิดชอบผลที่เกิดขึ้น ก่อให้เกิดความผูกพันกันในคนและงาน พัฒนาไปสู่ข้อผูกมัดและข้อตกลงร่วมกัน ทำให้เกิดความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าขององค์กร มีพันธะสัญญาที่จะบรรลุเป้าหมายขององค์กร

จากแนวคิดการมีส่วนร่วมที่ได้กล่าวมาพบว่ามีหลายปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนได้แก่ รายได้ของครอบครัวอาจได้มาจากเงินเดือน เงินค่าตอบแทนเงินมรดกเงินรางวัล และเงินสิ่งของที่ได้รับโดยเสนาหา ล้วนแล้วเป็นปัจจัยส่งผลต่อการเข้าร่วม

ประชาคมของประชาชน ในเขตเทศบาล ในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี กล่าวคือ รายได้ของครอบครัว ทำให้ประชาชนอยู่ดีกินดี ส่งผลให้ประชาชนเข้าร่วมคิดร่วมตัดสินใจร่วมวางแผนในชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้น (สำนักงานบัญชี ชัวร์แทค แอคเคาน์ติ้ง, 2009, หน้า 1-2)

นอกจากนี้นักวิชาการที่ได้ศึกษาปัจจัยการมีส่วนร่วมต้องอาศัยระยะเวลาการอยู่อาศัยของประชาชนในชุมชน กล่าวคือ ประชาชนที่อยู่อาศัยในชุมชนที่เป็นระยะเวลานาน ก็จะรักถิ่นฐานบ้านเกิด ทำให้เกิดการพัฒนาในชุมชน ให้ความร่วมมือกับชุมชน ซึ่งแตกต่างกับประชาชนที่เข้ามาอยู่อาศัยในชุมชนในระยะเวลาที่ไม่ยาวนาน มักขาดการมีส่วนร่วม ทั้งนี้เป็นเพราะการอยู่อาศัยของประชาชนมีอิทธิพลต่อลักษณะของกิจกรรม ที่จะทำให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วม ส่งผลให้กับการดำเนินชีวิตและกิจกรรมของประชาชนในชุมชน มีความผูกพันกับถิ่นฐาน ซึ่งการมีส่วนร่วมดังกล่าว จึงก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในด้านวัฒนธรรม ประเพณีวิถีชีวิต การพัฒนาตามสภาพวิถีการดำเนินชีวิต ล้วนแล้วแต่ทำให้ประชาชนมีวิถีชีวิตในการอยู่อาศัยในชุมชนให้ดีขึ้น (Koufman. 1949: 7, ประยูร ศรีประสาธน์, 2542: 5 อังอิงในสุทธิ วรประดิษฐ์, 2553, หน้า 2-3)

การได้รับข้อมูลข่าวสารของประชาชนในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นความถี่ของการรับรู้ข่าวสารและแหล่งที่มาของข่าวสาร การได้รับข่าวสารจากการพัฒนาชุมชน การติดต่อประชาสัมพันธ์ คือการรับรู้ข่าวสารระหว่างเทศบาลกับประชาชนในชุมชน นั้นได้แก่ การประชาสัมพันธ์ การจัดบอร์ด การประชุมภายในหน่วยงานและการรับรู้ข่าวสารต่าง ๆ ล้วนแล้วก็เป็นปัจจัยหนึ่งในการทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี ซึ่งความสัมพันธ์นี้ ถูกกำหนดโดยโอกาสของประชาชนในการรับรู้ข่าวสาร ระหว่างเทศบาลกับประชาชน เพื่อจะได้ทราบถึงรายละเอียดของการออกประชาคมในชุมชนนั้นด้วย (สำราญ จิตมานะ, 2537 หน้า 1)

นอกจากนั้น อำนาจการตัดสินใจในครอบครัว ยังส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน เนื่องจากการจัดทำโครงการกิจกรรมต้องมีการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจร่วมวางแผนในที่ชุมชน เพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลให้บังเกิดแก่ชุมชนได้มากที่สุด โดยใช้ภูมิปัญญาของคนในชุมชนในการเข้าร่วมประชาคม การตัดสินใจในครอบครัว หรือของคู่สมรส นั้น อำนาจ การตัดสินใจในการเข้าร่วมประชาคม อำนาจนั้นก็จะเป็นอำนาจของผู้เข้าร่วมประชุมประชาคมนั้นอย่างแท้จริงไม่ว่าจะเป็นหัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนครัวเรือนที่เข้าร่วมประชุมประชาคมอำนาจในการตัดสินใจนั้นก็อยู่กับผู้เข้าร่วมอย่างแท้จริง ถึงแม้ว่าค่านิยมเกี่ยวกับบรรทัดฐานทางสังคมที่มอบให้ ความเป็นใหญ่หรืออำนาจการตัดสินใจจะเป็นเพศชาย

แต่อำนาจการตัดสินใจในการประชุมประชาคมก็คือ อำนาจนั้นเป็นของผู้เข้าร่วมประชุมในชุมชนนั้น (เจริญพงษ์ ดินไช้, 2540, หน้า1-2)

ความรู้ความเข้าใจในหลักการพัฒนาชุมชนเป็นปัจจัยในการส่งผลต่อ การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเป็นอย่างสูง โดยทำให้ประชาชนมีความตระหนักในการทำงานให้ชุมชนเกิด การเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นในด้านแนวคิดหรือการกระทำที่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้าทำให้เกิดการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมตามเจตจำนงของประชาชนเพื่อประโยชน์สุขของชุมชนนั่นเอง โดยที่ประชาชนมีความสามารถในการพึ่งตนเองได้ทั้งในทางสังคม เศรษฐกิจ การปกครอง ศิลปวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นชุมชนเข้มแข็งในการจัดการกับปัญหา และสนองความต้องการต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเอง (สรยุทธ จันสุข, 2549, หน้า 1)

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนที่สำคัญได้แก่ รายได้ของประชาชนในชุมชน ระยะเวลาในการอยู่อาศัยของประชาชน การได้รับข้อมูลข่าวสารระหว่างเทศบาลกับประชาชนในชุมชน นอกจากนี้ยังมีอำนาจในการตัดสินใจของคนในครอบครัวที่เข้าร่วมประชุมประชาคม และความรู้ความเข้าใจในหลักการพัฒนาชุมชน นอกจากนี้ ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกของชุมชนยังส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ปัจจัยภายในชุมชนคือ คุณสมบัติของผู้นำชุมชน คุณธรรมของผู้นำ ความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งผู้นำชุมชนเป็นลักษณะให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชน ในส่วนของปัจจัยภายนอกชุมชน การได้รับสนับสนุนงบประมาณสนับสนุน การสนับสนุนข้อมูลข่าวสารทางวิชาการ และได้รับการยอมรับจากหน่วยงานและชุมชนอื่น (กรมทรัพยากรน้ำ, 2551, หน้า 2-3)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พวงเพชร ทิพย์ทอง (2545) ศึกษาอิทธิพลของคุณลักษณะทางสังคมของผู้นำกลุ่มภาวะการดำรงอยู่ของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตส่วนใหญ่ มีภาวะการดำรงอยู่ของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตอยู่ในระดับมาก คุณลักษณะที่มีอิทธิพลต่อภาวะการดำรงอยู่ของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ การใช้เครือข่ายความสัมพันธ์อื่น ความกระตือรือร้น ความเป็นผู้ใญ่บุญ ความพร้อมทางครอบครัว เมื่อวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ พบว่า ตัวแปรทั้งหมดที่นำมาศึกษา ร่วมกันทำนายภาวะการดำรงอยู่ของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตได้ประมาณร้อยละ 32.9

สุนทร ชูทิพย์ (2547) ได้ดำเนินการวิจัยและพัฒนาเชิงปฏิบัติการแบบมี ส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการที่ดีของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต : กรณีกลุ่ม ออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านสหพันธ์อ่างทอง หมู่ที่ 8 ตำบลหนองบัว อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านสหพันธ์อ่างทอง เป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นพร้อมกับโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน (กขคจ.) ของกรมการพัฒนาชุมชน ซึ่งมุ่งให้คนรู้จักช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นในด้านเศรษฐกิจและสังคมด้วยการประหยัดทรัพย์แล้วนำมาสะสมรวมกันที่ละเล็กละน้อยอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นทุนให้สมาชิกที่มีความจำเป็นกู้ยืมไปใช้ลงทุนประกอบอาชีพหรือเพื่อสวัสดิการของครอบครัว โดยเน้นการสร้างคุณค่าให้เกิดขึ้นในตัวตนและชุมชน โดยใช้เงินเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนให้สามารถพึ่งตนเองและสามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้ ปัญหาหรืออุปสรรคในการพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านสหพันธ์อ่างทอง คือ 1) คณะกรรมการ ขาดความรู้ ความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง ไม่สามารถทำงานแทนกันได้ ไม่ประชุมอย่างสม่ำเสมอ การจัดทำบัญชีและลงทะเบียนต่าง ๆ ไม่ถูกต้องไม่เป็นปัจจุบัน ไม่ติดตามการใช้เงินกู้ของสมาชิก การพิจารณาอนุมัติเงินกู้ไม่เป็นไปตามขั้นตอน 2) สมาชิกไม่มีส่วนร่วมในการร่างและปรับปรุงระเบียบข้อตกลง ไม่ค่อยเข้าร่วมประชุมและร่วมในเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ไม่นำเงินกู้ไปใช้ตามวัตถุประสงค์ ขาดการรวมกลุ่มช่วยเหลือกันด้านอาชีพ ไม่รับผิดชอบเก็บรักษาสมุดสัจจะสะสมของตนเอง 3) การบริหารจัดการ ไม่มีการยกย่องชมเชยสมาชิกที่ประสบผลสำเร็จ ไม่จัดสวัสดิการแก่สมาชิกและผู้ด้อยโอกาส ไม่ชี้แจงสถานะทางการเงินและประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงาน ไม่กำหนดเป้าหมายและแผนปฏิบัติการ ไม่กำหนดค่าใช้จ่ายประจำปี ไม่กำหนดปฏิทินการปฏิบัติงานของกลุ่มให้เหมาะสม

จิราภรณ์ สุนทรพงษ์ภัทร (2548) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต: กรณีศึกษาบ้านขอนแก่น จังหวัดปราจีนบุรี ศึกษาความเห็นของคณะกรรมการบริหารและสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จำนวนทั้งสิ้น 38 คน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จและศึกษาสภาพการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านขอนแก่น ตำบลงิ้วเหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี คือ ด้านคุณลักษณะผู้นำ เพราะผู้นำมีแนวคิดที่ต้องการให้คนในชุมชนที่ขาดโอกาส ขาดแคลนทุนทรัพย์ในการประกอบอาชีพ ได้มีเงินทุนเป็นของตนเอง โดยการเก็บออมเป็นสัจจะสะสมทรัพย์เป็นประจำทุกเดือน และเมื่อต้องการเงินทุนก็สามารถขอกู้เงินจากกลุ่มเพื่อนำไปเป็นทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพ ปัจจัยที่สำคัญรองลงมา ได้แก่ การบริหารจัดการที่ดี ด้วยการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมการทำงานอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอน มีการวางแผนจัดประชุมตามวาระ โดยเน้นให้สมาชิกให้ความสำคัญในกิจกรรมทุกประเภทของกลุ่ม โดยเฉพาะการให้ความร่วมมือเข้าร่วมประชุม และเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นร่วมวางแผนร่วมแก้ไขปัญหาร่วมตัดสินใจ โดยใช้เวทีประชาคมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้ข้อเสนอแนะ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

และจัดทำรายงานไว้เป็นหลักฐานทุกครั้ง ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่สำคัญเป็นอันดับแรกคือ ด้านคุณลักษณะผู้นำซึ่งเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ น่าเชื่อถือ บริหารจัดการ โดยเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วม ทำให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน จนเกิดองค์การแห่งการเรียนรู้ และขยายเครือข่ายไปยังกลุ่มออมทรัพย์อื่น ๆ เพื่อให้เกิดความเข้มแข็ง

ชญาดา สิงห์ปี (2548) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์บางชื่อพัฒนา กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ศึกษากลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คณะกรรมการและสมาชิกเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จำนวน 312 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษาการดำเนินงาน ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์บางชื่อพัฒนาการดำเนินงานเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบางชื่อกรุงเทพมหานครอยู่ในระดับดี สมาชิกและคณะกรรมการเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมีความรู้ความเข้าใจในหลักการบริหารจัดการเครือข่ายมีส่วนร่วมในกิจกรรม และการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกมีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ปัญหาที่สำคัญในการดำเนินงานคือการจัดกิจกรรมของเครือข่ายไม่สามารถตอบสนองความต้องการด้านอาชีพของสมาชิกและเงินทุนหมุนเวียนไม่เพียงพอให้สมาชิกกู้ยืม ส่วนข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตคือควรส่งเสริมกิจกรรมออมทรัพย์ควบคู่กับการพัฒนาอาชีพเพื่อตอบสนองความต้องการของสมาชิกโดยรวม

ประยูทธ สังข์รัตน์ (2549) ได้ศึกษาการจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในภาคเหนือ มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบการบริหารจัดการของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในภาคเหนือ การศึกษาครั้งนี้ได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลจากกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างจำนวน 400 กลุ่ม ในจังหวัดพิษณุโลก เชียงใหม่ และพะเยา จากการศึกษาพบว่า กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นขนาดเล็กมีการให้กู้ยืมเงินแก่สมาชิก แต่ไม่มีการกู้ยืมเงินจากแหล่งอื่น โดยส่วนใหญ่มีสมาชิกไม่เกิน 2,000 คน และมีเงินสะสมจะรวมไม่เกินกลุ่มละ 10 ล้านบาท กำหนดวงเงินให้กู้ไม่เกินรายละ 20,000 บาท ระยะเวลาชำระคืนไม่เกิน 1 ปี อัตราดอกเบี้ยไม่เกินร้อยละ 28 ต่อปี ไม่มีการรวมกลุ่มเครือข่ายกับกลุ่มออมทรัพย์อื่น มีกำไรสุทธิจากการดำเนินงาน และมีการจ่ายเงินปันผลคืนแก่สมาชิก ผลการศึกษาในด้านการจัดการ แสดงให้เห็นว่า กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมีการจัดโครงสร้างองค์กรในรูปแบบการทำงาน โดยคณะกรรมการมีการแบ่งแยกหน้าที่กันอย่างชัดเจนส่วนใหญ่ไม่มีแผนการดำเนินงาน ไม่มีการจัดทำงบการเงิน แต่มีการจัดทำบัญชีการเงินและสมุดทะเบียนในรูปแบบของตนเอง มีการควบคุมการดำเนินงาน

ในเรื่องการนำเงินสดฝากธนาคาร และมีการตรวจสอบบัญชี แต่ส่วนใหญ่ตรวจสอบโดยกรรมการ และสมาชิกของกลุ่ม โดยทั่วไปคณะกรรมการ จะมีระหว่าง 5-15 คน ในด้านการจัดบุคคลเข้าทำงาน พบว่า กรรมการที่มีบทบาทมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ประธานกรรมการ เภรัญญิก และเลขานุการ ส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นเกษตรกร มีการศึกษาในระดับประถมศึกษาและหรือชั้นมัธยมศึกษา และไม่ค่อยได้รับการพัฒนาหรือได้รับข้อมูลข่าวสารจากภายนอกสำหรับปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนหรือความสำเร็จของกลุ่มได้แก่ ปัจจัยด้านคณะกรรมการ รองลงมาได้แก่ ปัจจัยการมีสัจจะของสมาชิก ปัจจัยผลการดำเนินงานของกลุ่ม ปัจจัยจำนวนสมาชิก ปัจจัยประธานกลุ่มออมทรัพย์ ปัจจัยสภาพคล่องทางการเงิน ปัจจัยกลุ่มทำงานที่มีประสิทธิผล และปัจจัยความหลากหลายกิจกรรมของกลุ่มออมทรัพย์ปัญหาที่มีผลกระทบต่อการทำงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ได้แก่ ปัญหาด้านการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชน รองลงมา ได้แก่ ปัญหาด้านการบริหารงานภายในกลุ่มคณะกรรมการ ปัญหาด้านวินัยทางการเงินของสมาชิกในกลุ่ม ปัญหาด้านการเพิ่มจำนวนสมาชิก และปัญหาด้านความสามารถ ในการระดมเงินทุนและเงินสัจจะ แต่ยังคงอยู่ในระดับน้อยสำหรับความต้องการให้ทางการช่วยเหลือ ได้แก่ ต้องการมีหน่วยงานภาครัฐเข้าไปกำกับดูแลโดยเฉพาะ รองลงมาได้แก่ ต้องการพัฒนาเป็นสถาบันการเงินชุมชน ต้องการมีกฎหมายเฉพาะมารองรับเช่นเดียวกับสถาบันการเงินอื่น ๆ เช่น ธนาคารพาณิชย์ และต้องการเป็นนิติบุคคล

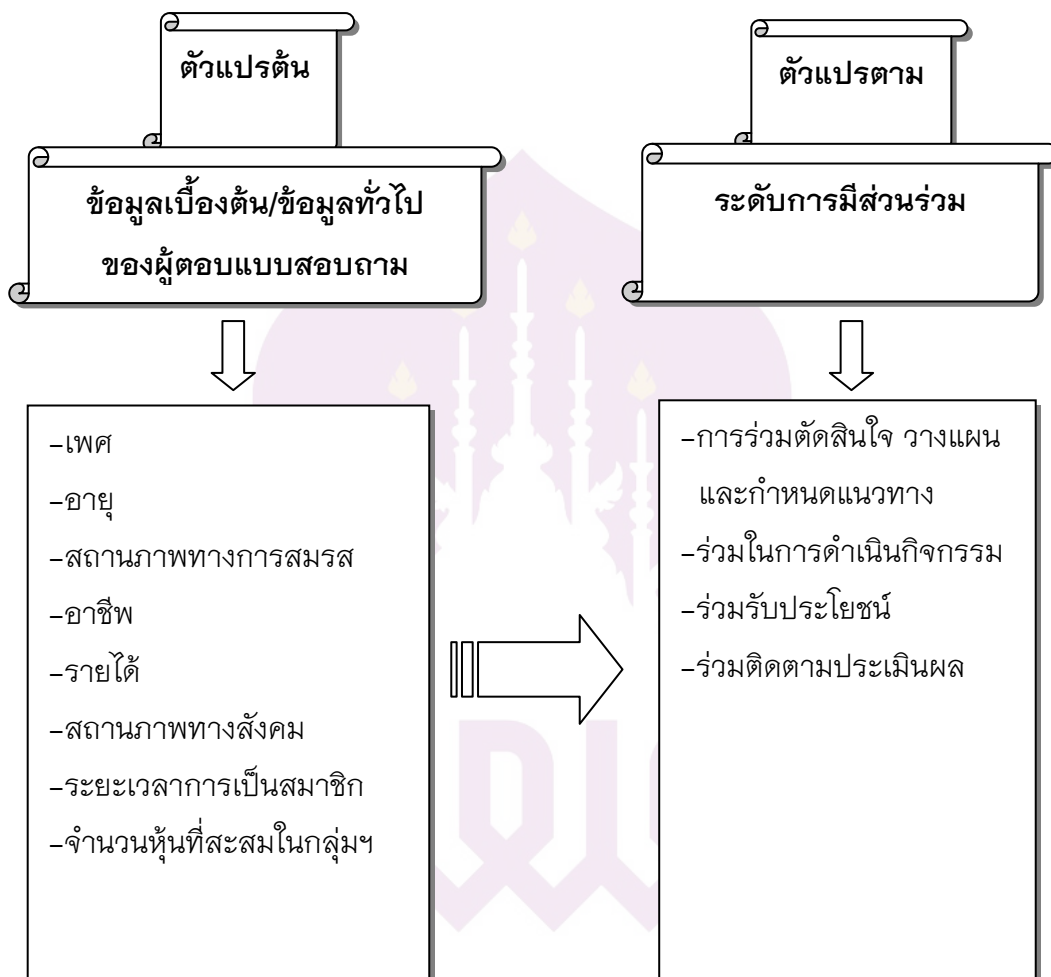
ธีระชน สุขประเสริฐ (2550) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กรณีศึกษากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตเทศบาลตำบลลานกระบือ อำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร ได้ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 239 คน ได้แก่ สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตเทศบาลตำบลลานกระบือ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถาม การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตเทศบาลตำบลลานกระบือ อำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร จากการศึกษาพบว่า ในภาพรวมปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินการของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตเทศบาลตำบลลานกระบือ อำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านการบริหารเงินทุนและทรัพยากรมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมาก และด้านการพัฒนาขีดความสามารถขององค์กรมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด อยู่ในระดับปานกลางส่วนด้านข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไขปัญหากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตได้แบ่งหมวดหมู่เป็น 3 ด้าน คือ ด้านคณะกรรมการกลุ่ม ควรให้มีการประชุมคณะกรรมการเป็นประจำ จัดหลักสูตรอบรมเพิ่มความรู้ และประชาสัมพันธ์การดำเนินงานอย่างเปิดเผย โปร่งใส ด้านสมาชิก ควรมีการรวมกลุ่มนำเงินไปลงทุนประกอบอาชีพและนำเงินที่กู้ไปลงทุน

ตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ควรเข้าร่วมประชุมกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ ตรวจสอบการจัดทำเอกสารการจัดทำบัญชีของกลุ่ม และส่งเสริมให้กลุ่มมีกิจกรรมเครือข่าย

พรพฤตยพรรณจ ฝมหอม (2550) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการดำเนินงาน โรงสีชุมชนของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาทุ่ง ตำบลฝักไหมอำเภอดงหลวง จังหวัดศรีสะเกษ ศึกษาจากประชากรสมาชิกกลุ่มโรงสีชุมชนบ้านนาทุ่งจำนวน 42 คน โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์ วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะพื้นฐานของสมาชิก ลักษณะผู้นำ ลักษณะสมาชิก การบริหารจัดการกลุ่ม ศึกษาความคิดเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับผลการดำเนินงาน ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะพื้นฐาน ลักษณะผู้นำ ลักษณะสมาชิก การบริหารจัดการกลุ่มกับความคิดเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับผลการดำเนินงาน รวมถึงปัญหาและข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาการดำเนินงานโรงสีชุมชน ผลการศึกษาพบว่า เหตุผลของการเป็นสมาชิกที่มากที่สุด คือ ความพึงพอใจในสวัสดิการ ที่ได้รับ ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานโรงสีชุมชน ในด้านลักษณะของผู้นำคือ ความซื่อสัตย์ของผู้นำ ความสามารถในการกระตุ้นให้สมาชิกเกิดการยอมรับเป้าหมายของกลุ่มด้านลักษณะสมาชิก คือ ความเข้าใจวัตถุประสงค์กลุ่ม ด้านการบริหารจัดการ คือ การกำหนดรูปแบบภารกิจกลุ่ม และการจัดสรรเงิน ความคิดเห็นของสมาชิกต่อผลการดำเนินงาน คือ การปลูกข้าวปลอดสารเคมีส่งผลให้ปลูกข้าวคุณภาพ และทำสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ความซื่อสัตย์ของผู้นำกรุงเทพมหานคร ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ผลการศึกษาพบว่า ความซื่อสัตย์ของผู้นำความสามารถในการกระตุ้นให้สมาชิกเกิดการยอมรับเป้าหมายของกลุ่ม ซื่อสัตย์ของสมาชิก คุณสมบัติของสมาชิก ความเข้าใจวัตถุประสงค์ของกลุ่ม การประเมินผลงานของกลุ่ม การกำหนดรูปแบบของภารกิจ การจัดสรรเงิน ความเหมาะสมของบุคคลกับตำแหน่งหน้าที่ การใช้ข้อมูลข่าวสาร และการจัดสรรผลประโยชน์ มีความสัมพันธ์ต่อผลการดำเนินงานกลุ่ม ปัญหาที่พบคือขาดการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา มีจำนวนคนไม่เพียงพอกับงาน ระบบบริหารการเงินยังบกพร่อง และเครื่องมือขาดประสิทธิภาพ

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้นำมาเสนอข้างต้น พอสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน” หมายถึง การเข้าร่วมในกิจกรรมตามภารกิจ หน้าที่ ที่กำหนดไว้ในระเบียบของกิจกรรม ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมประเมินผล และสามารถเขียนเป็นกรอบแนวคิดได้ ดังนี้

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

ภาพ 1 แสดงกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยการมีส่วนร่วมในการดำเนินการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแม่ใสกลาง ผู้ศึกษาได้กำหนดกรอบแนวคิดและวิธีการศึกษา ตามประเด็นเนื้อหาและได้อาศัยระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยการใช้แบบสอบถามจากกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ฯ และ คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ฯ จำนวน 270 คน ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

ประชากร (population) ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแม่ใส หมู่ที่ ๒ ตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา จำนวนสิ้น 830 คน

2. ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางขนาดตัวอย่างที่ใช้สูตรคำนวณตามหลักของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane โดยใช้ $e=0.05$) ขนาดของความเชื่อมั่นที่ระดับร้อยละ 95 ต้องการเลือกขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ดังนี้

$$\text{สูตรของ Yamane } n = \frac{N}{1 + N (e)^2}$$

โดยให้

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนประชากรทั้งหมด

E = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้

แทนค่า

$$n = \frac{830}{1 + 830 (0.05)^2}$$

ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้ประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 270 คน ตามสูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ดังที่ได้กำหนดไว้ข้างต้น

3. การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

ผู้ศึกษาใช้วิธีการเลือกสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือเจาะจงไปยัง คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแม่ไสกกลาง หมู่ที่ 2 ตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา จำนวน 270 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้แบบสอบถามคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแม่ไสกกลาง เป็นเครื่องมือใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งผู้ศึกษาสร้างขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยมีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ซึ่งมีลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด (Close-ended Question)

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของคณะกรรมการและสมาชิกกองทุนกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแม่ไสกกลาง และเป็นลักษณะคำถามแบบมาตราวัด 5 ระดับ ได้แก่ น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด ตามเกณฑ์คะแนนของ เบสท์ และคาห์น (Best & Kahn 1993) ได้แก่

ค่าคะแนน	1.00 – 1.50	เท่ากับ น้อยที่สุด
ค่าคะแนน	1.51 – 2.50	เท่ากับ น้อย
ค่าคะแนน	2.51 – 3.50	เท่ากับ ปานกลาง
ค่าคะแนน	3.51 – 4.50	เท่ากับ มาก
ค่าคะแนน	4.51 – 5.00	เท่ากับ มากที่สุด

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามลักษณะแบบปลายเปิด เพื่อสอบถามข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางในการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแม่ไสกกลาง เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี มีจำนวน 4 ข้อปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อ การผลิตบ้านแม่ไสกกลาง

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1. ศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่ หนังสือ บทความ ตำรา วารสารงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้รับบริการ

2. ทำการทดสอบความเที่ยงตรง โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น มาเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงของการใช้ภาษาและเนื้อหาของ การศึกษาและนำมาปรับปรุงแก้ไขร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา

3. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาไปตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) โดยเสนอต่อคณะผู้เชี่ยวชาญเพื่อประเมินค่าความสอดคล้องของแบบสอบถามและวัตถุประสงค์ในการศึกษา

4. จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ศึกษาค้นคว้าด้วยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบบสอบถามทำการเก็บรวบรวม จากกลุ่มตัวอย่างจากคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแม่ไสกลาง หมู่ที่ 2 อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ผู้ศึกษาดำเนินการจัดเตรียมแบบสอบถามเพื่อจะทำการสอบถาม และประสานงาน พัฒนาการประจำตำบล เป็นผู้ประสานงานกับอาสาสมัครหมู่บ้านเพื่อขอความร่วมมือในการ แจกจ่ายคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแม่ไสกลาง

2. ผู้ศึกษาประสานงานกับอาสาสมัครหมู่บ้าน (อช.) รวบรวมเก็บแบบสอบถามจาก คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแม่ไสกลางตามระยะเวลาที่กำหนด

3. ผู้ศึกษาดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างเสร็จสิ้นเรียบร้อยแล้ว และตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องของข้อมูลในแบบสอบถามและนำข้อมูลที่ได้ไป ทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผล

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่เก็บรวบรวมได้ทั้งหมด นำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ ทุกชุด เสร็จแล้ววิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป (SPSS) โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาแจกแจง เป็นความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อแสดงการกระจายของข้อมูล สำหรับ ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิดใช้วิธีเชิงการพรรณนา

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเรื่อง การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิตบ้านแม่ไสกลาง หมู่ที่ 2 ตำบลแม่ไส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งผู้ศึกษาได้ตั้งวัตถุประสงค์ของการศึกษาไว้ 2 ประการ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกและคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแม่ไสกลาง
2. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแม่ไสกลาง
3. ผู้ศึกษาได้ทำการสุ่มตัวอย่างและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเครื่องมือแบบสอบถามจำนวน 270 ชุด แล้วนำมาวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลเพื่อคำนวณหาค่าสถิติต่าง ๆ สำหรับตอบปัญหาการศึกษา และวัตถุประสงค์การศึกษา พร้อมทั้งนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1) สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อความเข้าใจที่ตรงกัน ในการแปลความหมายข้อมูล จึงกำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ย (Mean)
S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูล

2) ขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพทางการสมรส อาชีพ รายได้ สถานภาพ ระยะเวลาการเป็นสมาชิก จำนวนหุ้น เป็นต้น โดยใช้คำถามแบบเลือกตอบ (Check List) วิเคราะห์โดยใช้ค่าสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ และนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของคณะกรรมการและสมาชิกบ้านแม่ไสกลาง หมู่ที่ 2 ตำบลแม่ไส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ตอนที่ 3 ปัญหา และข้อเสนอแนะ ในการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแม่ไสกลาง ใช้การวิเคราะห์หาค่าความถี่ (Frequency) และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

3) ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพทาง การสมรส อาชีพ รายได้ สถานภาพ ระยะเวลาการเป็นสมาชิก จำนวนหุ้น นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 1 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ ดังนี้

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	102	37.8
หญิง	168	62.2
รวม	270	100.0

จากตาราง 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม เพศหญิง จำนวน 168 คน คิดเป็นร้อยละ 62.2 และเพศชาย จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 37.8

ตาราง 2 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอายุ ดังนี้

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
อายุ 1-25 ปี	42	15.6
อายุ 26-35 ปี	51	18.9
อายุ 36-45 ปี	57	21.1
อายุ 46-59 ปี	81	30.0
60 ปีขึ้นไป	39	14.4
รวม	270	100.0

จากตาราง 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม มากที่สุดมีอายุ 46-59 ปี จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 30.0 รองลงมา มีอายุ 36-45 ปี จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 21.1 อายุ 26-35 ปี คิดเป็นร้อยละ 18.9 ตามลำดับ

ตาราง 3 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามระดับการศึกษา ดังนี้

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ประถมศึกษา	126	46.7
มัธยมศึกษาตอนต้น	12	4.4
มัธยมศึกษาตอนปลาย	24	8.9
ปวช./ปวส.หรืออนุปริญญา	63	23.3
ปริญญาตรี	42	15.6
สูงกว่าปริญญาตรี	3	1.1
รวม	270	100.0

จากตาราง 3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุด มีระดับการศึกษา ประถมศึกษา จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 46.7 รองลงมา ระดับปวช./ปวส.หรืออนุปริญญา จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 23.3 และระดับปริญญาตรี จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 15.6 ตามลำดับ

ตาราง 4 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกสถานภาพทางการ
สมรส ดังนี้

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
โสด	81	30.0
สมรสและอยู่ด้วยกัน	144	53.3
หม้ายหรือหย่าร้าง	45	16.7
	270	100.0

จากตาราง 4 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุด มีระดับสถานภาพ สมรส และอยู่
ด้วยกัน จำนวน 144คน คิดเป็นร้อยละ 53.3 รองลงมาสถานภาพโสด จำนวน 81 คน คิดเป็น
ร้อยละ 30 และน้อยที่สุด หม้ายและหย่าร้าง จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 16.7 ตามลำดับ

ตาราง 5 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอาชีพ ดังนี้

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
เกษตรกรรม	138	51.1
ค้าขาย	26	9.6
รับจ้าง	88	32.6
รับราชการ	18	6.7
รวม	270	100.0

จากตาราง 5 พบว่าผู้ที่ตอบแบบสอบถามมากที่สุดประกอบอาชีพเกษตรกรรม
จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 51.1 รองลงมาประกอบอาชีพรับจ้าง จำนวน 88 คิดเป็นร้อยละ
32.6 และค้าขาย จำนวน 26 คนคิดเป็นร้อยละ 9.6 ตามลำดับ

ตาราง 6 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามรายได้จากการประกอบอาชีพ ดังนี้

รายได้/เดือน	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 15,000 บาท	210	77.8
15,000 – 20,000 บาท	48	17.8
สูงกว่า 20,000 บาท	12	4.4
รวม	270	100.0

จากตาราง 6 พบว่าผู้ที่ตอบแบบสอบถามมากที่สุดมีรายได้/เดือนในระดับ ต่ำกว่า 15,000 บาท จำนวน 210 คน คิดเป็นร้อยละ 77.8 รองลงมา มีรายได้/เดือนในระดับ 15,000–20,000 บาท จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 17.8 และมีรายได้/เดือนระดับสูงกว่า 20,000 บาท จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 4.4 ตามลำดับ

ตาราง 7 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามสถานภาพในกองทุน ดังนี้

สถานภาพในกองทุนฯ	จำนวน	ร้อยละ
ประธาน	1	0.4
รองประธาน	1	0.4
เลขานุการ	1	0.4
เหรัญญิก	1	0.4
ประชาสัมพันธ์	1	0.4
สมาชิก	265	98.1
รวม	270	100.0

จากตาราง 7 พบว่าผู้ที่ตอบแบบสอบถามมากที่สุด สมาชิก จำนวน 265 คน คิดเป็นร้อยละ 98.1 รองลงมา ประธาน จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.4 รองประธาน จำนวน 1 คน

คิดเป็นร้อยละ 0.4 เลขานุการ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.4 เภรัญญิก จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.4 ประชาสัมพันธ์จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.4

ตาราง 8 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามระยะเวลาการเป็นสมาชิกกองทุน ดังนี้

ระยะเวลาการเป็นสมาชิก	จำนวน	ร้อยละ
0-5 ปี	81	30
6-10 ปี	111	41.1
11-15 ปี	21	7.8
16-20 ปี	30	11.1
21 ปี ขึ้นไป	27	10
รวม	270	100.0

จากตาราง 8 พบว่าผู้ที่ตอบแบบสอบถามมากที่สุด ระดับ 6-10 ปี จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 41.1 รองลงมา 0-5 ปี จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 30 16-20 ปี จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 11.1 21 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 10 และน้อยที่สุด 11-15 ปี จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 7.8

ตาราง 9 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามผู้ถือหุ้นในกองทุนฯ ตั้งแต่เริ่มเป็นสมาชิก ดังนี้

ผู้ถือหุ้นในกองทุนฯ ตั้งแต่เริ่มเป็นสมาชิก	จำนวน	ร้อยละ
1 หุ้น 1-10,000 บาท	24	8.9
1 หุ้น 10,001-20,000 บาท	14	5.2
1 หุ้น 20,001-30,000 บาท	18	6.7
1 หุ้น 30,001-40,000 บาท	32	11.9
1 หุ้น 40,001-50,000 บาท	40	14.8
1 หุ้น 50,001-60,000 บาท	51	18.9
1 หุ้น 60,001-70,000 บาท	21	7.8
1 หุ้น 70,001-80,000 บาท	28	10.4
1 หุ้น 80,001-90,000 บาท	19	7.0

1 หุ้น 90,001 บาท ขึ้นไป	23	8.5
รวม	270	100.0

จากตาราง 9 พบว่าผู้ที่ตอบแบบสอบถามมากที่สุด 1 หุ้น 50,001-60,000 บาท จำนวน 51 คน คิดเป็น 18.9 รองลงมา 1 หุ้น 40,001-50,000 บาท จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 14.8 1 หุ้น 30,001-40,000 บาท จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 11.9 1 หุ้น 70,001-80,000 บาท จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 10.4 1 หุ้น 10,000-20,000 บาท จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 8.9 1 หุ้น 90,001 บาท ขึ้นไปจำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 8.5 1 หุ้น 60,001-70,000 บาท จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 7.8 1 หุ้น 80,001-90,000 บาท จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 7.0 1 หุ้น 20,001-30,000 บาท จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 6.7 และน้อยที่สุด 1 หุ้น 10,001-20,000 บาท จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 5.2

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแม่ไสกกลาง หมู่ที่ 2 ตำบลแม่ไส อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา

ตาราง 10 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การร่วมตัดสินใจ วางแผน และกำหนดแนวทางของคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแม่ไส ดังนี้

ที่	การร่วมตัดสินใจวางแผนและกำหนดแนวทาง	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1	ท่านมีส่วนร่วมในการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน	3.48	0.93	มาก
2	ท่านมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและจัดทำระเบียบข้อบังคับของกองทุน	3.15	0.94	ปานกลาง
3	ท่านมีส่วนร่วมในการแสดงข้อคิดเห็นในการประชุม	3.10	0.90	ปานกลาง

4	ท่านมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา, ความต้องการ และความต้องการของสมาชิกกองทุน	2.76	0.89	ปานกลาง
5	ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาของกองทุน	2.72	0.78	ปานกลาง
6	ท่านมีส่วนร่วมปรึกษาหารือกับกรรมการและสมาชิกอื่น ๆ ในการดำเนินกิจกรรม	2.90	0.95	ปานกลาง
รวม		3.01	5.40	ปานกลาง

จากตาราง 10 พบว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับ กลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิตบ้านแม่ไสกลาง หมู่ที่ 2 ตำบลแม่ไส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ด้านการร่วมตัดสินใจ วางแผน และกำหนดร่วมในการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน ค่าเฉลี่ย 3.48 รองลงมาคือ ท่านมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและจัดทำระเบียบข้อบังคับของกองทุน ค่าเฉลี่ย 3.15 ท่านมีส่วนร่วมในการแสดงข้อคิดเห็นในการประชุม ค่าเฉลี่ย 3.10 ท่านมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา, ความต้องการและความเดือดร้อนของสมาชิกกองทุน ค่าเฉลี่ย 2.76 ท่านมีส่วนร่วมปรึกษาหารือกับกรรมการและสมาชิกอื่น ๆ ในการดำเนินกิจกรรม 2.90 และมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหา ค่าเฉลี่ย 2.72

ตาราง 11 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ร่วมในการดำเนินกิจกรรมของคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแม่ไสกลาง ดังนี้

ที่	ร่วมในการดำเนินกิจกรรม	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1	เมื่อมีการประชุมท่านเข้าร่วมประชุมกองทุน	3.54	0.98	มาก
2	ท่านได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการดำเนินงานกองทุนชุมชน	2.84	1.00	ปานกลาง
3	ท่านได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ไขปัญหา และหาแนวทางการพัฒนากองทุน	2.62	0.92	ปานกลาง
4	ท่านมีส่วนร่วมในการส่งเสริม สนับสนุน การจัดทำโครงการของกองทุนแสวงหางบประมาณ และประสานการจัดการเงินทุนของกองทุน	2.60	1.01	ปานกลาง
5	ท่านร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกองทุน	2.95	1.10	ปานกลาง

6	ท่านร่วมประชาสัมพันธ์ เผยแพร่การดำเนินงานของ กองทุน	ปานกลาง	2.98	1.09
รวม			3.01	1.08 ปานกลาง

จากตาราง 11 พบว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับ กลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิตบ้านแม่ไสกลาง หมู่ที่ 2 ตำบลแม่ไส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ด้านการร่วมในการดำเนินกิจกรรม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ เมื่อมีการประชุมท่านเข้าร่วมประชุมกองทุน ค่าเฉลี่ย 3.54 รองลงมาคือ ท่านร่วมประชาสัมพันธ์ เผยแพร่การดำเนินงานของกองทุน ค่าเฉลี่ย 2.98 ท่านร่วมติดตามประเมินผล การดำเนินงานของกองทุน ค่าเฉลี่ย 2.95 ท่านได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการดำเนินงานกองทุน ค่าเฉลี่ย 2.84 ท่านได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ไขปัญหา และหาแนวทางการพัฒนา กองทุน ค่าเฉลี่ย 2.62 และมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ท่านมีส่วนร่วมในการส่งเสริม สนับสนุน การจัดทำโครงการของกองทุนแสงสว่างประมาณ และประสานการจัดการเงินทุนของกองทุน ค่าเฉลี่ย 2.60

ตาราง 12 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ร่วมรับประโยชน์ของ คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแม่ไสกลาง ดังนี้

ที่	ร่วมรับประโยชน์	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1	รับการถ่ายทอดวิชาความรู้	3.92	0.96	มาก
2	เงินกู้จากกองทุน	4.15	0.90	มาก
3	เงินค่าตอบแทนจากกองทุน	3.59	0.95	มาก
4	คำชมเชย	3.55	1.11	ปานกลาง
5	ทัศนศึกษาดูงานการดำเนินงานกองทุน	3.18	1.00	ปานกลาง
รวม		3.67	0.98	มาก

จากตาราง 12 พบว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับ กลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิตบ้านแม่ไสกลาง หมู่ที่ 2 ตำบลแม่ไส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ด้านร่วมรับ ประโยชน์อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ เงินกู้จาก

กองทุน ค่าเฉลี่ย 4.15 รองลงมา รับการถ่ายทอดวิชาความรู้ ค่าเฉลี่ย 3.92 เงินค่าตอบแทนจากกองทุน ค่าเฉลี่ย 3.59 คำชมเชย ค่าเฉลี่ย 3.55 และมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ทักษะศึกษาดูงานการดำเนินงานกองทุน ค่าเฉลี่ย 3.18

ตาราง 13 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ร่วมติดตามประเมินผลของคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแม่ใสกลาง ดังนี้

ที่	ร่วมติดตามประเมินผล	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1	ท่านได้มีส่วนร่วมในการติดตามและสนับสนุนการปฏิบัติงานตามระเบียบข้อบังคับกองทุน	3.98	1.10	มาก
2	ท่านร่วมติดตาม ตรวจสอบการจัดทำบัญชีกองทุน	3.53	1.11	มาก
3	ท่านร่วมติดตามตรวจสอบการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุน	3.42	1.12	ปานกลาง
4	ท่านร่วมประเมินผลการดำเนินงานของกองทุน	3.31	1.13	ปานกลาง
5	ท่านร่วมติดตามแผนงานโครงการ/กิจกรรมกองทุน	3.54	0.98	มาก
รวม		3.55	1.09	มาก

จากตาราง 13 พบว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแม่ใสกลาง หมู่ที่ 2 ตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ด้านร่วมติดตามประเมินผล อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ท่านได้มีส่วนร่วมในการติดตามและสนับสนุนการปฏิบัติงานตามระเบียบข้อบังคับกองทุน ค่าเฉลี่ย 3.98 รองลงมา ท่านร่วมติดตามแผนงานโครงการ/กิจกรรมกองทุน ค่าเฉลี่ย 3.54 ท่านร่วมติดตาม ตรวจสอบการจัดทำบัญชีกองทุนค่าเฉลี่ย 3.53 ท่านร่วมติดตามตรวจสอบ

การดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุน ค่าเฉลี่ย 3.42 และมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่
 ท่านร่วมประเมินผลการดำเนินงานของกองทุน ค่าเฉลี่ย 3.31

ตาราง 14 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การมีส่วนร่วมในการ
 ดำเนินงานของคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้าน
 แม่เหล็กกลาง ดังนี้

ที่	การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของ คณะกรรมการและสมาชิกกองทุนฯ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1	การร่วมตัดสินใจ วางแผน และกำหนดแนวทาง	3.02	0.93	ปานกลาง
2	ร่วมในการดำเนินกิจกรรม	2.99	1.07	ปานกลาง
3	ร่วมรับประโยชน์	3.68	1.04	มาก
4	ร่วมติดตามประเมินผล	3.56	1.11	มาก
	รวม	3.31	1.04	ปานกลาง

จากตาราง 14 พบว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมของคณะกรรมการและสมาชิก
 กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแม่เหล็กกลาง หมู่ที่ 2 ตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัด
 พะเยา รวม 4 ด้าน อยู่ในระดับ ปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด
 ได้แก่ ด้านร่วมรับประโยชน์ ค่าเฉลี่ย 3.98 รองลงมา ด้านร่วมติดตามประเมิน ค่าเฉลี่ย 3.5
 ด้านการร่วมตัดสินใจ วางแผน และกำหนดแนวทาง ค่าเฉลี่ย 3.02 และมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด
 ได้แก่ ด้านร่วมในการดำเนินกิจกรรม ค่าเฉลี่ย 2.99

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์
 เพื่อการผลิตบ้านแม่เหล็กกลาง หมู่ที่ 2 ตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

ผู้ศึกษาได้ตั้งคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended Questionnaire) สำหรับให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้นำเสนอปัญหาและอุปสรรค หรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่ม ออมทรัพย์ เพื่อการผลิตบ้านแม่ไสกลาง หมู่ที่ 2 ตำบลแม่ไส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา เมื่อนำมาวิเคราะห์แล้วได้ผลดังต่อไปนี้

ปัญหา

1. ด้านการร่วมตัดสินใจ วางแผน และกำหนดแนวทาง
 - ปัญหาการส่งเงินออมสัจจะสะสมไม่ตรงเวลา
2. ด้านร่วมในการดำเนินกิจกรรม
 - ในการประชุมสามัญประจำปี สมาชิกเข้าร่วมประชุมไม่ครบทุกราย
3. ด้านร่วมรับประโยชน์
 - สมาชิกบางราย ไม่ศึกษาและไม่เข้าใจในการจัดสรรผลประโยชน์เกิดความขัดแย้งบ้างเล็กน้อย
4. ด้านร่วมติดตามประเมินผล
 - ไม่มีคณะกรรมการที่ปรึกษาติดตามประเมินผล

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านการร่วมตัดสินใจ วางแผน และกำหนดแนวทาง
 - ควรพัฒนาการศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มพูนความรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่นำไปสู่การสร้างเครือข่ายและถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่เยาวชนในการดำเนินงานตามหลักการวิธีการ ที่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. ด้านร่วมในการดำเนินกิจกรรม
 - ทำเป็นลายลักษณ์อักษรและตั้งเป็นระเบียบข้อบังคับของกลุ่มในการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ
3. ด้านร่วมรับประโยชน์
 - สมาชิกมีความพึงพอใจในการจัดสรรผลประโยชน์
4. ด้านร่วมติดตามประเมินผล
 - สมาชิกยินยอมพร้อมใจกันในการปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม
 - สมาชิกมีความพึงพอใจในการดำเนินงานของกลุ่ม

บทที่ 5

บทสรุป

การศึกษาอิสระเรื่อง การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแม่ไสกกลาง ตำบลแม่ไส อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกและคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแม่ไสกกลาง ตลอดจนศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแม่ไสกกลาง ประชากรในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้แก่ สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์และคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ฯ จำนวน 270 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นเอง ซึ่งเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ สอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของคณะกรรมการและสมาชิกกองทุนกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแม่ไสกกลาง และเป็นลักษณะคำถามแบบมาตราวัด 5 ระดับ จำนวน 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การร่วมตัดสินใจ วางแผน และกำหนดแนวทาง ส่วนที่ 2 ร่วมในการดำเนินกิจกรรม ส่วนที่ 3 ร่วมรับประโยชน์และส่วนที่ 4 ร่วมติดตามผล จากการแจกแบบสอบถาม จำนวน 270 ฉบับ ได้รับแบบสอบถามคืนทั้งสิ้น 270 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 วิเคราะห์โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

สรุปผลการศึกษา

จากผลการศึกษา การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแม่ไสกกลาง ตำบลแม่ไส อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา ผลปรากฏตามรายละเอียด ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 62.2 มีอายุระหว่าง 46-59 ปี คิดเป็นร้อยละ 30.0 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 46.7 มีสถานภาพสมรสอยู่ด้วยกัน คิดเป็นร้อยละ 53.3 ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 51.1 และมีรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 77.8 สถานภาพในกองทุนส่วนใหญ่เป็นสมาชิก คิดเป็นร้อยละ 98.1 ส่วนระยะเวลาส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกองทุนระหว่าง 6-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 41.1 สำหรับการถือหุ้นในกองทุนฯ ตั้งแต่เริ่มเป็นสมาชิก ส่วนใหญ่ถือหุ้นจำนวน 1 หุ้น 50,001-60,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 18.9

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแม่ไสกกลาง เมื่อพิจารณาในรายละเอียดเป็นด้าน พบว่า

ในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การวางแผนและการกำหนดแนวทาง ในภาพรวมระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.01 หากพิจารณาเป็นรายข้ออยู่ในระดับ มากหนึ่งประเด็น คือ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ เมื่อมีการประชุมท่านเข้าร่วมประชุมกองทุน ค่าเฉลี่ย 3.54 รองลงมาคือ ท่านร่วมประชาสัมพันธ์ เผยแพร่การดำเนินงานของกองทุน ค่าเฉลี่ย 2.98 ท่านร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกองทุน ค่าเฉลี่ย 2.95

สำหรับการร่วมในการดำเนินกิจกรรม ในภาพรวมระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.01 หากพิจารณาเป็นรายข้ออยู่ในระดับมากหนึ่งประเด็น คือเข้าร่วมประชุมกองทุน ส่วนการมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง มี 5 ประเด็น โดยเรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ร่วมประชาสัมพันธ์ เผยแพร่การดำเนินงานของกองทุน ร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกองทุน ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการดำเนินงานกองทุนชุมชน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ แก้ไขปัญหา และหา แนวทางการพัฒนากองทุน มีส่วนร่วมในการส่งเสริม สนับสนุน การจัดทำ โครงการของกองทุนแสวงหางบประมาณ และประสานการจัดการเงินทุนของกองทุน

ส่วนร่วมรับประโยชน์ ในภาพรวมระดับการมีส่วนร่วมมาก ค่าเฉลี่ย 3.67 หากพิจารณา เป็นรายข้ออยู่ในระดับมาก 3 ประเด็น ได้แก่ เงินกู้จากกองทุน รับการถ่ายทอดวิชาความรู้ เงินค่าตอบแทนจากกองทุน ส่วนการมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง มี 2 ประเด็น ได้แก่ คำชมเชยและทัศนศึกษาดูงานการดำเนินงานกองทุน

ส่วนร่วมติดตามผลในภาพรวมระดับการมีส่วนร่วมมาก ค่าเฉลี่ย 3.55 หากพิจารณา เป็นรายข้ออยู่ในระดับมาก 3 ประเด็น ได้แก่ มีส่วนร่วมในการติดตามและสนับสนุนการ ปฏิบัติงานตามระเบียบข้อบังคับกองทุน ร่วมประเมินผลการดำเนินงานของกองทุน ร่วมติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงานบัญชีกองทุน ส่วนการมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง มี 2 ประเด็น ได้แก่ ร่วมติดตามตรวจสอบการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุน ร่วมประเมินผลการดำเนินงานของกองทุน

อภิปรายผลการศึกษา

จากผลการศึกษา การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต บ้านแม่โสกกลาง ตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ผู้ศึกษานำมาอภิปรายผล ดังนี้

สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ฯ และคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ฯ มีส่วนร่วมต่อ ความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแม่โสกกลาง ตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา โดยในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การวางแผน และการกำหนดแนวทาง พบว่าสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ฯ และคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ฯ

มีส่วนร่วมในการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและจัดทำระเบียบข้อบังคับของกองทุน รวมถึงมีส่วนร่วมในการแสดงข้อคิดเห็นในการประชุม ตลอดจนมีส่วนร่วมปรึกษาหารือกับกรรมการและสมาชิกอื่น ๆ ในการดำเนินกิจกรรม อีกทั้งมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา, ความต้องการและความเดือนร้อนของสมาชิกกองทุนและมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาของกองทุนซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดนักวิชาการบางท่าน ได้แก่ นำชัย ทุนผล (2528) อ่างโดย สุวณิช พิทักษ์ชาติ (2545) กล่าวไว้ว่า การดำเนินงาน หรือการกระทำกิจกรรมใด ๆ ก็ตาม ถ้าขาดความร่วมมือ ขาดการมีส่วนร่วมแล้ว กิจกรรมหรือโครงการนั้น ๆ ก็ไม่สามารถดำเนินงานต่อไปได้ การมีส่วนร่วมของประชาชนจะเกิดขึ้นได้ในการพัฒนาชุมชน ต้องเริ่มจากประชาชน (Start where the people are) และประชาชนต้องช่วยตัวเอง (Self-Help) ซึ่งเท่ากับว่าการที่ประชาชนจะริเริ่มช่วยตนได้ ประชาชนต้องมีโอกาสที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม เพราะการมีส่วนร่วมจะทำให้ผู้มีส่วนร่วมเข้าใจสถานการณ์และอุทิศตนมากยิ่งขึ้น การมีส่วนร่วมของชุมชนจะต้องมีขึ้นโดยตลอด ตั้งแต่การวางแผนโครงการ การเสียสละ กำลังแรงงาน วัสดุ กำลังเงินหรือทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนนั้น หากชุมชนมีประชาชนเป็นพลังสำคัญ ในการร่วมกิจกรรมใด ๆ ก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน ก็จะส่งผลให้การกระทำกิจกรรมนั้น ๆ ประสบผลสำเร็จมีประสิทธิภาพตลอดจน มีรายละเอียดในการมีส่วนร่วมแต่ละด้าน เช่น การมีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม ตัดสินใจ วางแผนกำหนดแนวทาง หมายถึง การร่วมปรึกษาหารือ พุดคุยปัญหา ร่วมเสนอแนวทาง ทางเลือก หรือแนวทางเพื่อดำเนินงานหรือปัญหาในการดำเนินงาน

สำหรับการร่วมในการดำเนินกิจกรรม สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์และคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์มีส่วนร่วมในการเข้าร่วมประชุมกองทุน ร่วมประชาสัมพันธ์ เผยแพร่การดำเนินงานของกองทุน ร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกองทุน ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการดำเนินงานกองทุนชุมชน ร่วมในการตัดสินใจแก้ไขปัญหา และหาแนวทางการพัฒนากองทุน มีส่วนร่วมในการส่งเสริม สนับสนุน การจัดทำ โครงการของกองทุนแสวงหางบประมาณ และประสานการจัดการเงินทุนของกองทุนซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของนักวิชาการบางท่านได้แก่ (ปณิตดา บรรณ, 2548, หน้า 17-19) กล่าวถึงรูปแบบและขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า รูปแบบและขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชนประกอบไปด้วย การรับรู้ข่าวสาร (Public Information) ซึ่งจะต้องได้รับการแจ้งให้ทราบถึงรายละเอียดของโครงการที่จะดำเนินการ การปรึกษาหารือ (Public Consultation) เพื่อรับฟังความคิดเห็นและตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดความเข้าใจโครงการและกิจกรรมมากขึ้น และเพื่อให้มีการให้ข้อเสนอแนะเพื่อประกอบทางเลือกในการตัดสินใจ นอกจากนี้ยังประกอบ

ไปด้วยการประชุมรับฟังความคิดเห็น (Public Meeting) เพื่อให้ประชาชนและฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรม และผู้มีอำนาจตัดสินใจในการทำโครงการหรือกิจกรรมนั้นได้ใช้เวทีสาธารณะในการทำความเข้าใจ และแสดงความคิดเห็นตลอดจนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของการมีส่วนร่วมของประชาชนจะมีบทบาท ชี้นำการตัดสินใจได้

ส่วนการร่วมรับประโยชน์สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์และคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์มีส่วนร่วมในการรับเงินกู้จากกองทุน รับการถ่ายทอดวิชาความรู้ เงินค่าตอบแทนจากกองทุน รับคำชมเชยและทัศนศึกษาดูงานการดำเนินงานกองทุนซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของนักวิชาการบางท่านได้แก่ นำชัย ทุนผล (2528) อ่างโดย สุวนิจ พิทักษ์ชาติ (2545) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมรับประโยชน์ เป็นผลประโยชน์ที่คณะกรรมการและสมาชิกกองทุนได้รับจากการเข้าร่วมในกิจกรรมของกองทุนและยังสอดคล้องกับแนวความคิดของพัฒนา บุญรัตน์พันธุ์ (2517) กล่าวถึงหลักการรวมกลุ่ม ว่าขั้นตอนการเคลื่อนไหวของกลุ่ม เป็นการผลักดันให้กลุ่มเกิดพลังต่อรองมีหลักเกณฑ์ที่ต้องยึดถือ เช่นการประชุม การพบปะ การส่งเสริมแนวคิดระเบียบวินัย ส่งเสริมสัมพันธภาพบุคคล ส่งเสริมกิจกรรมให้ต่อเนื่อง ส่งเสริมวิชาการ ส่งเสริมประโยชน์และความรับผิดชอบร่วมกันขั้นการเจริญเติบโตของกลุ่ม ขั้นตอนนี้สมาชิกในกลุ่มเพิ่มจำนวนมากขึ้น ความสัมพันธ์ยังคงเดิมในการดำเนินงาน มีหลักเกณฑ์ควรยึดถือคือ การสร้างสหสัมพันธ์การรวมกลุ่มขึ้น สร้างหน่วยงานนำขึ้น สร้างผลประโยชน์ร่วมกัน สร้างกิจกรรม ฟังพากัน เสริมสร้างความสามารถและประสิทธิภาพกลุ่มด้านวิชาการ สร้างพลังร่วม และสร้างพลังต่อรอง

นอกจากนี้สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์และคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์มีส่วนร่วมติดตามผลมีส่วนร่วมในการติดตามและสนับสนุนการปฏิบัติงานตามระเบียบข้อบังคับกองทุนร่วมประเมินผลการดำเนินงานของกองทุน ร่วมติดตาม ตรวจสอบการจัดทำบัญชีกองทุนร่วมติดตามตรวจสอบการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุน ร่วมประเมินผลการดำเนินงานของกองทุนซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของนักวิชาการบางท่านได้แก่ อภิญา กังสนารักษ์ (2544) กล่าวถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมว่า ขั้นตอนการมีส่วนร่วมต้องร่วมในการริเริ่มโครงการ ร่วมค้นพบปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ร่วมตัดสินใจกำหนดความต้องการ และร่วมลำดับความสำคัญของความต้องการ รวมถึงร่วมวางแผน แสดงความคิดเห็น กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทาง การดำเนินงาน ตลอดจนตัดสินใจเลือกแนวทางในการแก้ไขปัญหาการดำเนินโครงการหรือการปฏิบัติในกิจกรรมการพัฒนาตามแผนและประเมินผลโครงการ เพื่อให้รู้ว่าผลการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่และยังสอดคล้องกับแนวความคิดของสุวนิจ พิทักษ์ชาติ (2545)ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง ความร่วมมือ

ของประชาชนในกิจกรรมตามภารกิจหน้าที่ที่กำหนดไว้ในระเบียบของกิจกรรมนั้น ๆ เช่น การมีส่วนร่วมในการประเมินผล หมายถึง การร่วมติดตามแนะนำ สนับสนุนตรวจสอบ การดำเนินกิจกรรม และร่วมประเมินผลการทำงานของกองการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนได้เสนอความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ พิจารณาตัดสินใจดำเนินกิจกรรม การร่วมปฏิบัติกิจกรรมและร่วมรับผิดชอบผลที่เกิดขึ้น ก่อให้เกิดความผูกพันกันในคนและงาน พัฒนาไปสู่ข้อผูกมัดและข้อตกลงร่วมกัน ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าขององค์กร มีพันธะสัญญาที่จะบรรลุเป้าหมายขององค์กร

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมมีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแม่ไสกลาง ตำบลแม่ไส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

1) การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแม่ไสกลาง จะสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ควรให้คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแม่ไสมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ตั้งแต่ร่วมศึกษาปัญหา การตัดสินใจ การวางแผน การปฏิบัติงานและการติดตามประเมินผล เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2) หน่วยงานของภาครัฐหรือเอกชน ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้ มีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอเพื่อให้คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

2. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

ควรให้หน่วยงานภาครัฐ องค์กร/เอกชน หรือผู้ที่สนใจ ได้ศึกษาและวิจัยผลกระทบการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแม่ไสกลาง ต่อไป

3. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแม่ไสกลาง

2) ควรศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ที่อยู่ต่างพื้นที่

ภาคผนวก ก แบบสอบถาม

แบบสอบถาม

การดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแม่ไสกลาง
หมู่ที่ 2 ตำบลแม่ไส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานบางประการของสมาชิกกองทุนกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

คำชี้แจง ให้กาเครื่องหมาย / ลงในช่อง () หรือเติมค่าลงในช่องว่าง.....

1. เพศ () 1. ชาย () 2. หญิง
2. อายุ
() อายุ 1-25 ปี () อายุ 26-35 ปี () อายุ 36-45 ปี
() อายุ 46-59 ปี () อายุ 60 ปีขึ้นไป
3. ระดับการศึกษา
() 1. ประถมศึกษา () 2. มัธยมศึกษาตอนต้น
() 3. มัธยมศึกษาตอนปลาย () 4. ปวช. ปวส. หรืออนุปริญญา
() 5.ปริญญาตรี () 6. สูงกว่าปริญญาตรี
4. สถานภาพทางการสมรส
() 1. โสด () 2. สมรสและอยู่ด้วยกัน () 3. หย่าหรือหย่าร้าง
5. อาชีพหลัก
() 1. เกษตรกรรม () 2. ค้าขาย () 3. รับจ้าง
() 4. รับราชการ () 5. ด้านช่าง () 6. อื่น ๆ
6. รายได้จากการประกอบอาชีพ
() 1. ต่ำกว่า 15,000 บาท
() 2. 15,000 – 20,000 บาท
() 3. สูงกว่า 20,000 บาท
7. สถานภาพของท่านในกองทุนกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
() ประธาน
() รองประธาน
() เลขานุการ
() เหนรัญญิก

() ประชาสัมพันธ์

() สมาชิก

8. ระยะเวลาการเป็นสมาชิกกองทุน.....ปี

9. ผู้ถือมีหุ้นในกองทุนฯ ตั้งแต่เริ่มต้นเป็นสมาชิก จำนวน.....หุ้น

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของคณะกรรมการและสมาชิกกองทุน แบ่งออกเป็น

4 ส่วน

คำชี้แจง ให้กาเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับความเห็นของท่าน

รายละเอียดการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	ระดับการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ส่วนที่ 1. การร่วมตัดสินใจ วางแผน และกำหนดแนวทาง					
1) ท่านมีส่วนร่วมในการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน					
2) ท่านมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและจัดทำระเบียบข้อบังคับของกองทุน					
3) ท่านมีส่วนร่วมในการแสดงข้อคิดเห็นในการประชุม					
4) ท่านมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา, ความต้องการและความเดือดร้อนของสมาชิกกองทุน					
5) ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาของกองทุน					
6) ท่านมีส่วนร่วมปรึกษาหารือกับกรรมการและสมาชิกอื่นๆ ในการดำเนินกิจกรรม					
ส่วนที่ 2. ร่วมในการดำเนินกิจกรรม					
1) เมื่อมีการประชุมท่านเข้าร่วมประชุมกองทุน					
2) ท่านได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการดำเนินงานกองทุนชุมชน					
3) ท่านได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ไขปัญหา และหา แนวทางการพัฒนากองทุน					

รายละเอียดการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	ระดับการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
4) ท่านมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดทำโครงการของกองทุนแสงทางงบประมาณและประสานการจัดการเงินทุนของกองทุน					
5) ท่านร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกองทุน					
6) ท่านร่วมประชาสัมพันธ์เผยแพร่การดำเนินงานของกองทุน					
ส่วนที่ 3. ร่วมรับประโยชน์					
ท่านร่วมรับประโยชน์จากกองทุนออมทรัพย์เพื่อการผลิตในด้านต่าง ๆ เช่น					
1) รับการถ่ายทอดวิชาความรู้					
2) เงินกู้จากกองทุน					
3) เงินค่าตอบแทนจากกองทุน					
4) ค่าชมเชย					
5) ทักษะศึกษาดูงานการดำเนินงานกองทุน					
ส่วนที่ 4. ร่วมติดตามประเมินผล					
1) ท่านได้มีส่วนร่วมในการติดตามและสนับสนุนการปฏิบัติงานตามระเบียบข้อบังคับกองทุน					
2) ท่านร่วมติดตาม ตรวจสอบการจัดทำบัญชีกองทุน					
3) ท่านร่วมติดตามตรวจสอบการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุน					
5) ท่านร่วมประเมินผลการดำเนินงานของกองทุน					
4) ท่านร่วมติดตามแผนงานโครงการ / กิจกรรมกองทุน					

ตอนที่ 3 ปัญหา และข้อเสนอแนะ ในการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแม่ใสกลาง

3.1 ปัญหา และข้อเสนอแนะ ด้านการร่วมตัดสินใจ วางแผน และกำหนดแนวทาง

.....
.....

3.2 ปัญหา และข้อเสนอแนะ ด้านรวมในการดำเนินกิจกรรม

.....
.....

3.3 ปัญหา และข้อเสนอแนะ ด้านร่วมรับประโยชน์

.....
.....

3.4 ปัญหา และข้อเสนอแนะ ด้านร่วมติดตามประเมินผล

.....
.....

ภาคผนวก ข หนังสือเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ วิทยาลัยการศึกษาคอเหนือ โทร. ๑๑๖๒-๓

ที่ ศธ.๐๕๙๐.๒๔/๓๖๐

วันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

เรียน ดร.พงษ์สนธิ คุณนะลา

ด้วย นางชมพูนุท ธรรมยา ชั้นปีที่ ๒ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ วิทยาลัยการศึกษาคอเหนือ มหาวิทยาลัยพะเยา ได้ทำการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เรื่อง “การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต บ้านแม่ใสกลาง หมู่ที่ ๒ ตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง โดยมี ดร.ชัยณรงค์ ศรีมันตะ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษานั้น มหาวิทยาลัยพะเยา ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า ท่าน เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในหัวข้อการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.ปราณี อู่ศิริ)

รักษาการในตำแหน่งรองคณบดีวิทยาลัยการศึกษาคอเหนือ

รักษาการแทนคณบดีวิทยาลัยการศึกษาคอเหนือ

ธรรมา

(ธรรมา 55)

ที่ ศธ ๐๕๒๗.๑๕ / ๐๙๑

วิทยาลัยการศึกษาคือต่อเนื่อง
มหาวิทยาลัยพะเยา
ตำบลแม่กา อำเภอเมือง
จังหวัดพะเยา ๕๖๐๐๐

๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

เรียน หัวหน้ากลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนารัฐ (นายอุทัย หอมมนาน)

ด้วย นางชุมพูนุท ธรรมยา ชั้นปีที่ ๒ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ วิทยาลัยการศึกษาคือต่อเนื่อง มหาวิทยาลัยพะเยา ได้ทำการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เรื่อง “การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต บ้านแม่ใสกลาง หมู่ที่ ๒ ตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง โดยมี ดร.ชัยณรงค์ ศรีมันตะ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษานั้น มหาวิทยาลัยพะเยา ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในหัวข้อการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.ปราณี อยู่ศิริ)

รักษาการในตำแหน่งรองคณบดีวิทยาลัยการศึกษาคือต่อเนื่อง

รักษาการแทนคณบดีวิทยาลัยการศึกษาคือต่อเนื่อง

วิทยาลัยการศึกษาคือต่อเนื่อง

โทร. ๐ ๕๔๕๖ ๖๖๖๖ ต่อ ๑๑๖๒, ๑๑๖๓

โทรสาร. ๐ ๕๔๕๖ ๖๖๙๑

(นายอุทัย หอมมนาน)

หัวหน้ากลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนารัฐ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- โกเมท ทองภิญโญชัย. 2540. การรักษาสังแวดล้อมกับมิติการมีส่วนร่วมของประชาชน. สืบค้นเมื่อ 1 กันยายน, 2553 จาก [http://www.ago.go.th/bods/article_150550_1\(tech_dlaw\).doc](http://www.ago.go.th/bods/article_150550_1(tech_dlaw).doc)
- จิราภรณ์ สุนทรพงษ์ภัทร. 2548. ปัญหาการปฏิบัติงานการศึกษาพื้นฐานของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา. วิทยานิพนธ์. ศศ.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, ลพบุรี.
- จำนง บุญชู. 2530. องค์การและการบริหาร. เชียงใหม่: คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ชญาดา ลิงห์ปี. 2548. ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์บางซื่อพัฒนา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์. ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช และคณะ 2544. ธรรมนูญการมีส่วนร่วมของประชาชน และกระบวนการทางด้านสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สายธาร.
- ทองศักดิ์ คุ่มไชนะ. 2541. หลักการพัฒนาชุมชน. ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธีระชน สุขประเสริฐ. 2550. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต: กรณีศึกษากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตเทศบาลตำบลลานกระบือ อำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร. วิทยานิพนธ์. ศศ.ม., มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. 2531. นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในในยุคศาสตร์การพัฒนาปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภณาการพิมพ์.
- ปนัดดา บรรณเลง. 2548. การจัดทำแผนพัฒนาเทศบาล 5 ปี โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในเทศบาลนครเชียงใหม่ (พ.ศ 2545-2549). การค้นคว้าแบบอิสระ. ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ปรัชญา เวสารัชช์. 2528. รายงานการวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร: สถาบันไทยคดีศึกษา. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ประมวล รุจนเสรี. 2542. การบริหารการจัดการที่ดี. กรุงเทพมหานคร: อาสารักษาดินแดน

กรมการปกครอง.

- ประยุทธ์ ลังขรัตน์. 2549. **การจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในภาคเหนือ**. การค้นคว้าแบบอิสระ. ประเวศ วะสี. 2541. **ชุมชนเข้มแข็งทุนทางสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนเพื่อสังคมและธนาคารออมสิน.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. 2543. **กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา**. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. 2540. **สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนา**. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร: คณะเศรษฐศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัฒน์ บุญรัตน์พันธ์. 2517. **การสร้างพลังชุมชนโดยขบวนการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- พวงทอง โยธาใหญ่. 2545. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดเชียงใหม่**. การค้นคว้าแบบอิสระ. ศบ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- พวงเพชร ทิพย์ทอง. 2545. **อิทธิพลของคุณลักษณะทางสังคมของผู้นำกลุ่มต่อภาวะการดำรงอยู่ของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต**. วิทยานิพนธ์. ศศ.ม., มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น
- พรพฤตยพรรณจจ์ ผมหอม. 2550. **ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อผลการดำเนินงานโรงสีชุมชนของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาทุ่ง ตำบลฝักไหม อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ**. วิทยานิพนธ์. วท.ม., มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พิทยา ว่องกุล. 2541. **ธรรมรัฐ: จุดเปลี่ยนประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.
- เพ็ญศรี ศรีสุทธิกุล. 2542. **ทรัพยากรบุคคลกับความพอเพียง**. วารสารกรมการพัฒนากลุ่มชุมชน. กรมการพัฒนากลุ่มชุมชน.
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. 2526. **นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของประชาชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบันในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภณาการพิมพ์.
- ไพโรจน์ พรหมสาส์น. 2541. **กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตและกิจกรรมเครือข่าย**. กรุงเทพมหานคร: กองพัฒนาสังคมเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม กรมการพัฒนากลุ่มชุมชน
- ยุพาพร รูปงาม (2545) **การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงานงบประมาณในการปฏิรูป**

ระบบราชการ. ภาคนิพนธ์. ศศ.ม., สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. 2526. **หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท.** กรุงเทพมหานคร:

ไทยอนุเคราะห์การพิมพ์

สมพงศ์ เกษมสิน. 2526. **การบริหาร.** พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.

สมยศ ศิลปะไยตม. 2540. **ผู้นำชุมชนกับการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน.** วิทยานิพนธ์.

ศศ.ม., มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพมหานคร.

สายทิพย์ สุคติพันธ์. 2534. **กระบวนการมีส่วนร่วม.** กรุงเทพมหานคร: กรมการพัฒนาชุมชน.

สุคนธ์ ชูทิพย์. 2547. **การวิจัยและพัฒนาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการที่ดีของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านสหพันธ์อ่างทอง หมู่ที่ 8 ตำบลหนองบัว อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี.** วิทยานิพนธ์. ศศ.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

สุจรีต ปัจฉิมนันท์ 2545 “**ทำได้-หายจน**”. กรุงเทพมหานคร: สำนักบริหารกองทุนพัฒนาชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน.

สุธี วรประดิษฐ์ (ผู้รวบรวม). (26/08/2009). **งานสารสนเทศสำนักงานส่งเสริมการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดตราด.** สืบค้นเมื่อ 6 สิงหาคม 2553, จาก http://www.trat.nfe.go.th/trat/topic5_ord.php?page=5.

สุวรรณ พิณตานนท์. 2546. **ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบล.** กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมปกครองส่วนท้องถิ่น.

เสถียร เหลืองอร่าม. 2533. **การบริหารงานบุคคล.** กรุงเทพมหานคร: ธรรมบัณฑิต.

สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองพะเยา. 2533. **ประวัติความเป็นมาของกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิตบ้านแม่ใสกลาง.** พะเยา: สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองพะเยา.

อดิน รพีพัฒน์. 2547. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา.** กรุงเทพมหานคร: ศูนย์การศึกษานโยบายสาธารณสุข.

อภิญา กังสนารักษ์. 2544. **รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์กรที่มีประสิทธิผล ระดับคณะของสถาบันอุดมศึกษา.** กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส. 2554. **ข้อมูลทั่วไปบ้านแม่ใสกลาง.** พะเยา: องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส.

ประวัติผู้ศึกษาค้นคว้า

ชื่อ นามสกุล ชมพูนุท ธรรมยา
วัน เดือน ปีเกิด 3 กรกฎาคม 2513
ที่อยู่ปัจจุบัน 139 หมู่ที่ 10 ตำบลปงแสนทอง อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง
52000
ที่ทำงานปัจจุบัน กลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนารัฐบาลท้องถิ่น สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด
พะเยา ศาลากลางจังหวัดพะเยา อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา
ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ
ประวัติการศึกษา
พ.ศ. 2543 ศศ.บ. (บริหารทรัพยากรมนุษย์) สถาบันราชภัฏลำปาง

